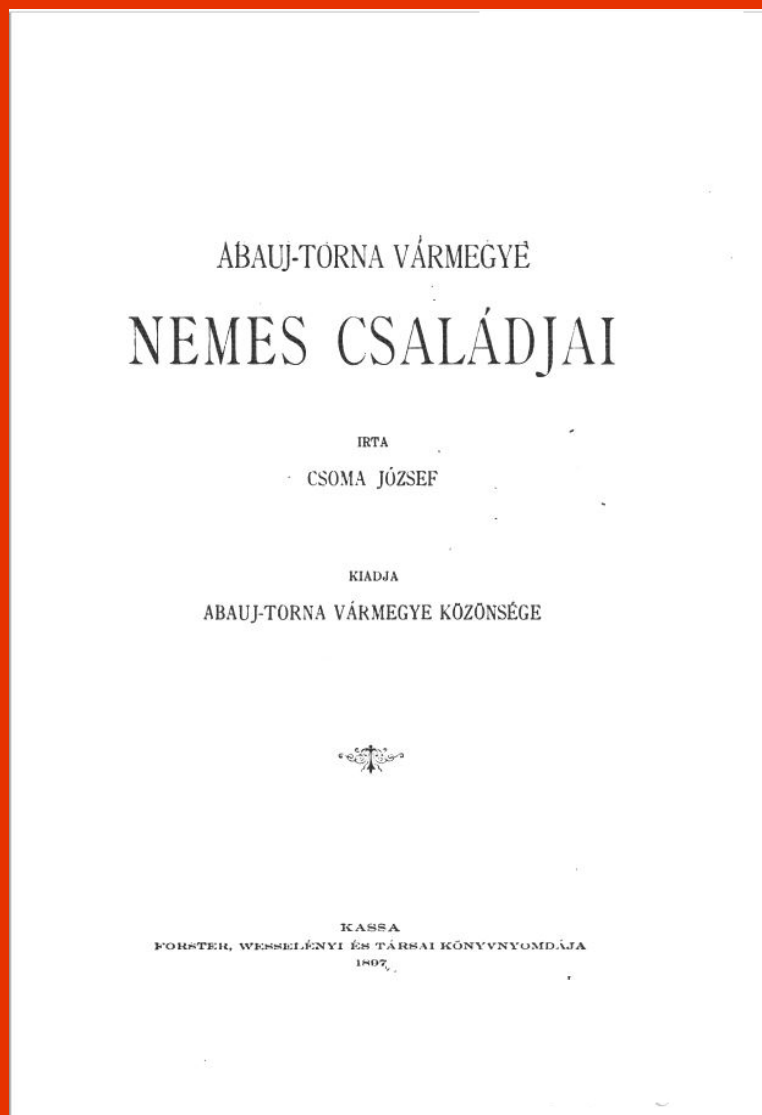

A MAGYAR CSALÁDTÖRTÉNET-KUTATÓ EGYESÜLET KIADVÁNYA

Csoma József: *Abaúj-Torna Vármegye nemes családjai*, Kassa, 1897.

VI. évfolyam, 2. szám

2016

IMPRESSZUM

Matrikula

a

MAGYAR

CSALÁDTÖRTÉNET-KUTATÓ

EGYESÜLET

kiadványa

matrikula@macse.hu

Felelős kiadó: Dr. Kollega Tarsoly István

Szerkesztő: Dr. Hatvany Béla Csaba

Szaklektor (történelem, genealógia, heraldika):

Babcsányi Judit és Babcsányi István

Szaklektor (számítástechnika): Lerch János

Nyelvi lektor: Babcsányi Judit, Babcsányi István,

Hirschler András

Megjelenik évente négyszer: március, június, szeptember és december hónapokban. A kiadvány szabadon és csakis díjmentesen terjeszthető. Kéziratokat a szerkesztő e-mail címére várunk legkésőbb a megjelenési hónap elsejéig. A cikkek tartalmáért, beleértve a cikkhez kapcsolódó képanyagot is, a szerzők felelnek.

VI. évfolyam 2. szám

© MACSE 2016

TARTALOM

Nyitrai István : <i>Családom, a NYITRAY család és egy gyanúsnak ítélt armális szövevényes története a XVI. századtól</i>	1
Hirschler András : <i>Nyomkövetés – buktatókkal. A zsidó családkutatás viszonytagjai (első rész)</i>	31
Joó Csaba: <i>Az Andrássyak családja</i>	36
Beszámoló a Magyar Családtörténet-kutató Egyesület 2016. évi közgyűléséről	39

Családom, a NYITRAY család és egy gyanúsnak ítélt armális szövevényes története a XVI. századtól.

Nyitrai István, Budapest (nyitraid@freemail.hu)

A kezdet

A család Y kromoszómájának genetikai vizsgálata alapján a G-M201 haplocsoportba tartozik¹.

Genetikai rokonaink, őseink kb. 17 000 éve élnek Európa földjén. Ha közelebbről megnézzük, az látható, hogy e haplocsoporthoz tartozók igen nagy számban éltek, élnek a Kaukázus lejtőin, kabard és oszét populációkban. Érdekes módon a kazahsztáni madjar törzs 87 %-a e csoportba tartozik. Még az is elképzelhető, hogy őseink honfoglaló madjarként vagy kabarként érkeztek a Kárpát-medencébe. Érdekes egyébként, hogy a mai magyarság körében az Y kromoszóma haplocsoport alapján „csak” 3 % rokonunk van. A honfoglaló őseink, a névből eredően, nagy valószínűséggel Nyitra környékén telepedtek meg.

Felvidéken, Nyitra környékén (Nagymácséd, Nagymagyar) ma is élnek Nyitrai nevűek. De az 1600-as évek közepétől valahonnan Kassára telepedve levéltári dokumentumokban megjelenik egy többgenerációs Nyitray család, amelynek legismertebb tagja Nyitray Máté (?-1599). Máté kereskedő volt, aki Rudolf császártól 1578. április 4-én, holtig tartó adómentességet kap a tarcali házára és szőlőbirtokaira².

Máté előbb deákként majd mint módos kereskedő kerül kapcsolatba a tokaji vár kapitányával, Bornemissza Imrével³. Lehetséges, hogy Máté utódja az a Ferenc volt, aki 1610-ben már biztosan a tokaji vár vitéze, mert e minőségben II. Mátyás királytól 1610-ben ugyanarra a tarcali birtokokra kap örökös joggal adómentességet, mint Máté⁴.

Családi legenda szerint a család őse a tokaji vár vitéze, Nyitray Ferenc volt.

Feltételezhető az is, hogy a Putnoki vár kapitánya, **Antal** (1610 előtt - kb. 1680) szintén családunkhoz tartozó volt. Egy 1729. évi nemesi esketési jegyzőkönyvből ismerhető meg Antal családja⁵.

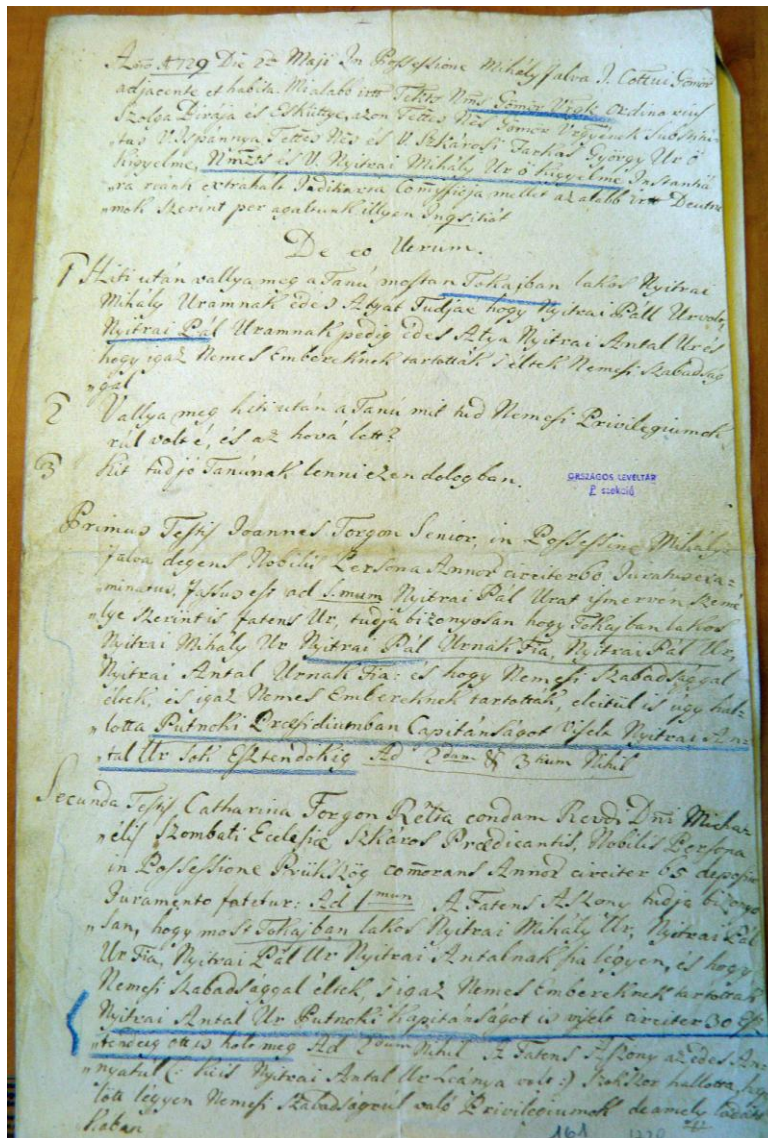
¹ A G-M201 haplocsoportról részletek itt találhatóak: https://en.wikipedia.org/wiki/Haplogroup_G-M201

² Bécsi Levéltári Delegáció, Bécsi segédletek, HOFFINANZ UNGARN (1275) 1525-1641)

³ Bécsi Levéltári Delegáció • Bécsi segédletek • HOFFINANZ UNGARN (1275) 1525-1641

⁴ MNL P 2257-660

⁵ Részlet az MNL P 2257-660 sz. alatt található esketési jegyzőkönyvből

Antal fia, **Pál** (1648-1710) és unokája, Mihály is tokaji lakosok voltak. Pált egy 1737-ben kelt peres irat Tokaj város előjárójaként említi⁶. Ez akár lehetett várkapitányi tiszt is, mert az *Adalékok Zemplén vármegye története 1925 év 3. száma 86. oldalán* Nyitray Pál ekként van megjelölve.

Pál fia **Mihály** (kb.1670-?) aktívan részt vett a Rákóczi szabadságharcban. Egy 1707.04.20-án Tokajban keltezett kimutatás szerint gróf Bercsényi Miklós generális „adjutányja” volt⁷.

Családom tagjainak az 1600-as évek végén Tokaj, Mád és környékén történő megjelenése erősítheti a lehetséges családi kapcsolatot Mátéval és Antallal, de erre bizonyítékot sajnos nem találtam. Megerősíthető lenne e feltételezésem több helyről vett Y kromoszóma minta összehasonlításával. Remélhető, hogy ezt az elkövetkező generációk meg is fogják tenni.

⁶ MNL Sátoraljaújhely Fasc.64. No. 199.

⁷ Bánkúti Imre: Rákóczi szabadságharc dokumentumai: Abaúj-Torna, Borsod, Gömör-Kishont és Zemplén vármegyében. 258. old.

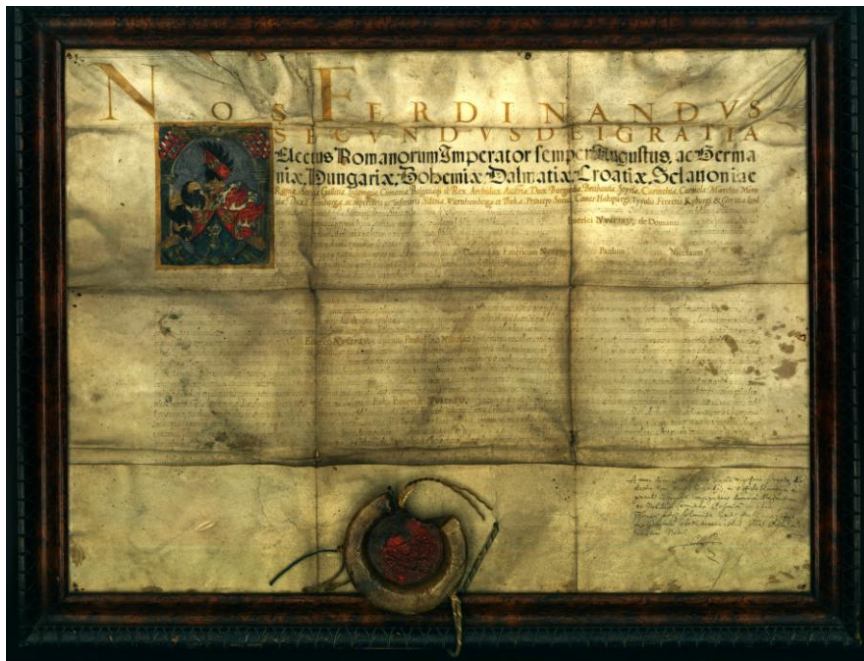
Családom nemessége kérdőjelekkel

A családkutatást, Túrkevei őseimtől kiindulva, már több mint tíz éve folytatom. Kezdetben csak arról volt tudomásom, hogy a Túrkevéen az 1700-as évek elején megtelepedett Ferenc ősem Kisvarsányból érkezett. A kisvarsányi anyakönyvekben talált Nyitrai nevéek zöme nemesként van beírva. Ezért kezdtem nemeségkutatásba.

Az első használható információt Ilkei Gorzó Bertalan: Szatmár Vármegye Nemes Családjai című könyvében találtam. Íme, a hivatkozott rész:

Nyitray Imre de *Domancz* II. Ferdinánd királytól 1622 augusztus 1-én kelt nemeslevelet nyer. n. l. m. c. i. A nemeslevél 1622 december 19-én Pozsony vármegyében kihirdtetett. Nyitray János és társai *cégényi* továbbá Nyitray István és társai *bajomi* és Nyitray Pál *kisvarsányi* lakosok nemességi vizsgálata.

Ez az információ vezetett a Szatmár Vármegye Levéltárához. Gorzó útmutatása alapján meg is találtam ennek a Nyitray családnak az iratanyagát. Az iratanyagban talált leszármazási tábla alapján azt is meg tudtam állapítani, hogy a kisvarsányi őseimről van szó. A nemeslevél hiteles másolatával a kezemben tovább kutatva egy családtagomnál rátaláltam az eredetire is.

A család birtokában lévő címeres levél szerint:

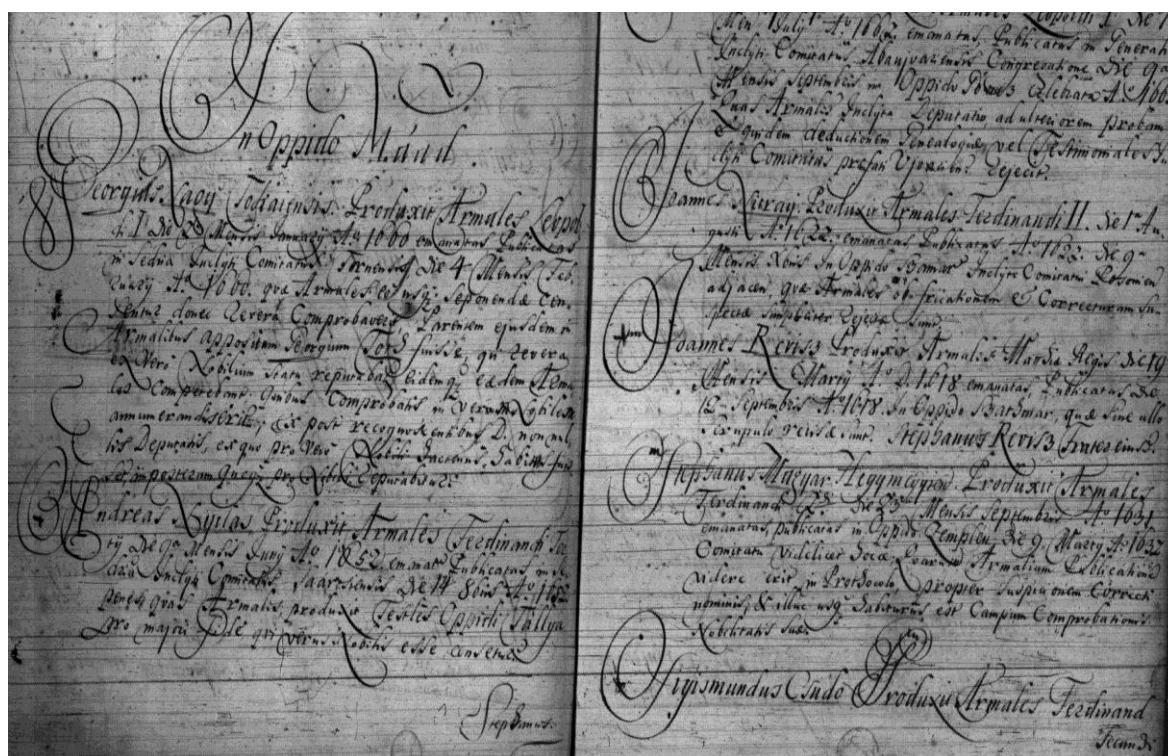
Nyitray Imre de Domancz (tévesen Domancz) és általa fia, Pál és testvére, Miklós, agilisnak jelölve II. Ferdinánd királytól kap armálist. A soproni országgyűlésen 1622. augusztus 1-én, majd Pozsony vármegye

nemesi közgyűlésén Somorján 1622. december 19-én lett kihirdetve. E címeres levélről, az Illésy-féle család-történeti adatbázis említést tesz⁸.

Kutatásom során igyekeztem főleg a nemesítés folyamatára, illetve az armálisban szereplő személyekre további információt gyűjteni, eredménytelenül. Sajnos áldozatkész levéltárosok sem tudtak segíteni. Nem tudtak segíteni, mert a kutatott időszakból ezzel az armálissal kapcsolatos folyamodvány nem maradt fenn. De a soproni országgyűlés, és a pozsonyi nemesi közgyűlés iratanyagaiban sem található e nemes levéllel kapcsolatban iratanyag.

Családtagjaim közül legkorábban 1692-ben, a Mádon lakó Nyitray Jánosról található említés egy Zemplén megyei taxális összeírásban⁹.

Az Illésy-adatbázis által megjelölt forrásanyag (a B1117 mikrofilmen) szintén a Mádon lakó Nyitray János 1724-1725. évi nemesi összeírásáról szól:

A szövegben viszont ez található:

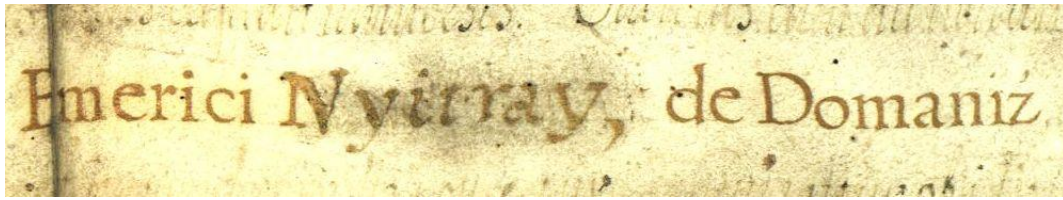
"Nitray János II. Ferdinánd által jegyzett 1622. dec. 19-én a Pozsony vármegyei Szamar városában kihirdetett nemeslevele, törlés és javítás miatt gyanús, elutasították" (Szerintem a Szamar Somorja, mert szlovákul Šamorín a helyiség neve.)

Ebből az állapítható meg, hogy a **családom birtokában lévő armális hitelessége meg lett kérdőjelezve.**

Avatott szemű szakemberek az armálisról készült nagyfelbontású kép segítségével a javítás tényét egyértelműen megerősítették:

⁸ Levéltári jelzet C30 Acta nobilium- Zemplén –B 15. Mikrofilmen B 1117

⁹ MNL Sátoraljaújhely IV.2005/a Loc 121.No53

A fejemben több kérdés is kavarog, de a válaszokat nem lelem:

Vajon eredetileg milyen családnévre lett kiállítva az armális?

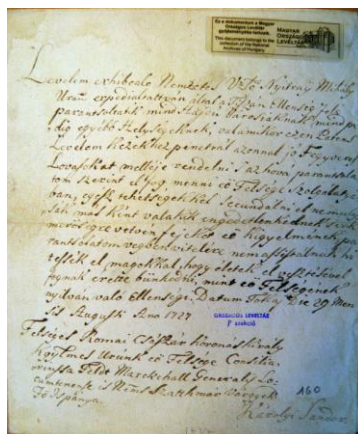
Hogy lehet az, hogy a nemesi közgyűlés az elutasítás után nem vonta be az armálist?

Hogy lehet az, hogy e bukás után Nyítray Jánost 1755-ben Szatmár vármegyében nemesként írják össze?

Hogy lehet az, hogy a Szatmár vármegye nemesi közgyűlése 1773-ban biznyságlevelet ad ki, és 1774-ben ezt a biznyságlevelet Zemplén vármegye nemesi közgyűlése is befogadja és kihirdeti?

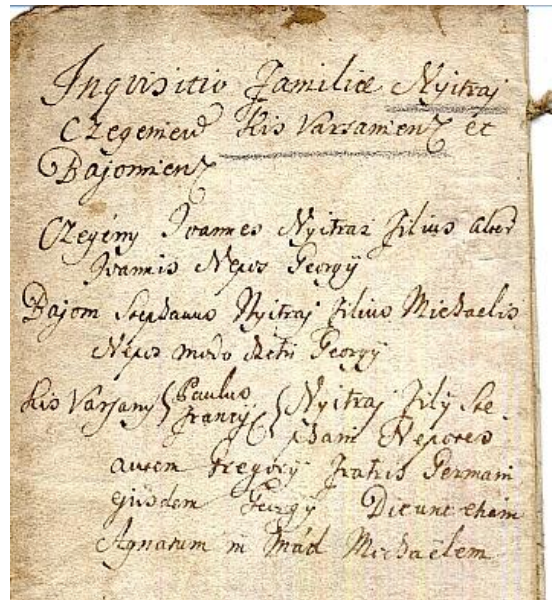
Elvándorlás Tokaj vidékéről

A Nyíregyházi levéltárban található leszármazási táblák kezdő tagjai **György és Gergely**. Valószínű, hogy ők az anyakönyvezés kezdete előtt születtek, valahol Tokaj környékén, például Mádon. Leszármazottaik zöme viszont már Szabolcs-Szatmár-Bereg vármegye polgárai lettek. Az elvándorlás okairól írásos emlék nem találtatott. Csak feltételezni lehet, hogy a Rákóczi szabadságharcban való aktív részvétel miatt vált célszerűvé az elköltözés egy biztonságosabb helyre. E tekintetben érdekes a Szatmár vármegye főispánja, Károlyi Sándor által 1727-ben kiadott menlevél.

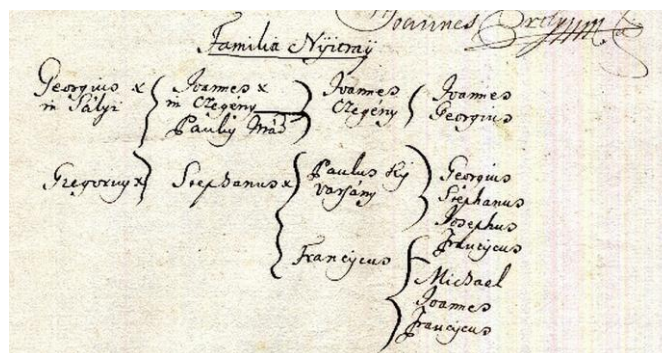
A családom az 1754-1755. évi nemességvizsgálatkor már Szatmár vármegyében él. Az igazolt nemesek listájára Nyitrai János vétetett fel¹⁰.

A szatmári levéltári anyagban ez az iratborító található, melyből az is kiderül, hogy családtagjaim ebben az időben hol éltek¹¹:

Az 1754-1773 között végzett, úgy nevezett törvényszéki vizsgálat eredménye alapján 1773-ban kiadásra került a család nemességét igazoló bizonyáglevél. Ennek kihirdetése négy megyére terjedt ki, úgymint Szatmár m. Nagykároly 1773.08.30, Bereg m. Beregszász 1774.01.28, Zemplén m. Újhely 1774.02.25, és Szabolcs m. Nagykálló 1782.05.30¹².

A nemességvizsgálati jegyzőkönyvekben ez a leszármazási tábla található¹³:

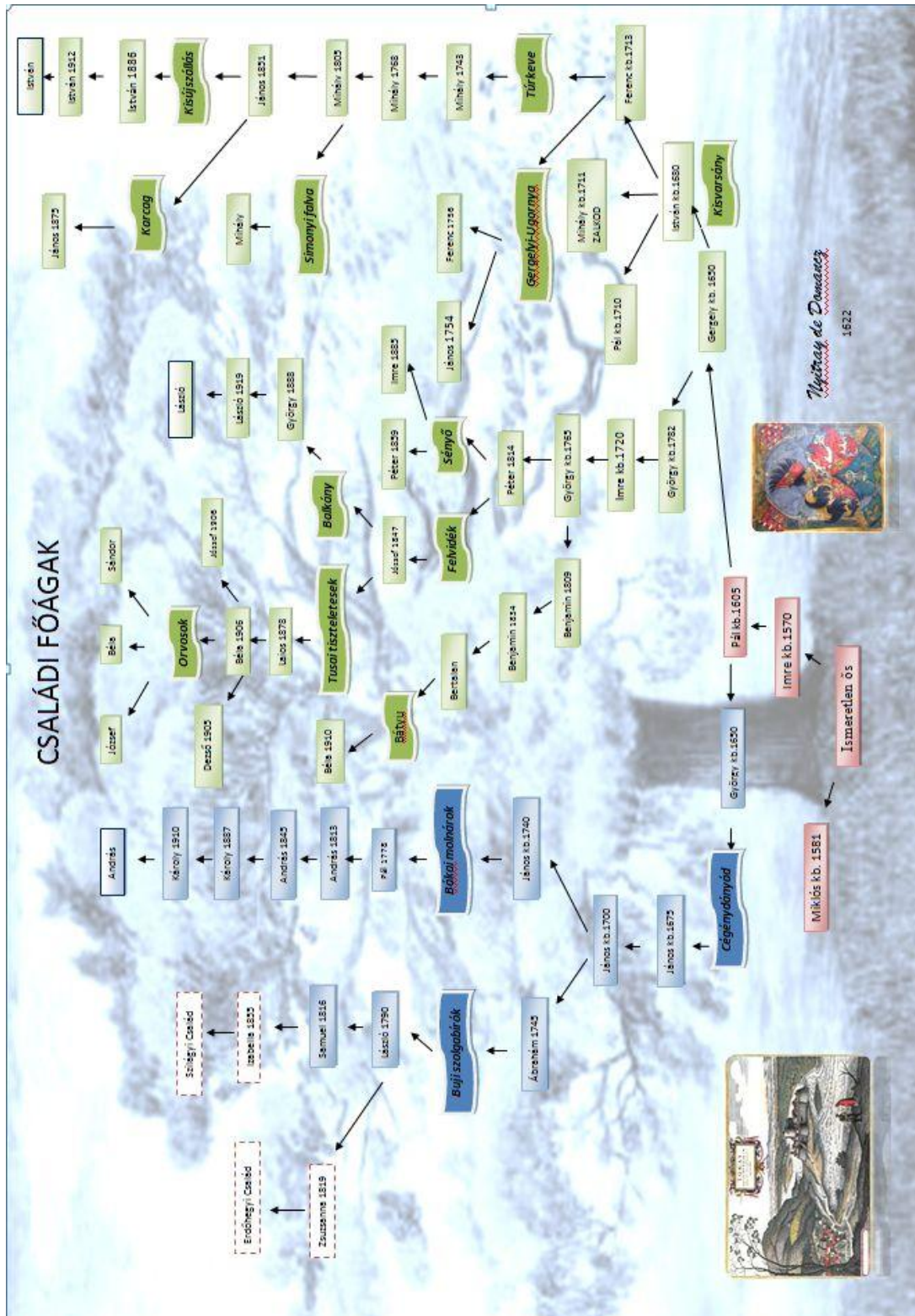
¹⁰ MNL Chatalogus nobilium A75 B1111 mikrofilmen

¹¹ MNL Nyíregyháza IV.A.501/e

¹² MNL Sátoraljaújhely fasc. 64 No 202

¹³ MNL Nyíregyháza IV. A. 1/b

György és Gergely ága a ma élőkig elvezethető. György utódai Cégénydányádon és környékén telepednek meg. Gergely utódai pedig Kisvarsányt és környékét népesítették be. A túldali ábra szemlélteti a család főágait:

Családi főágak ábrája

György, azaz a cégénydányádi családi ág

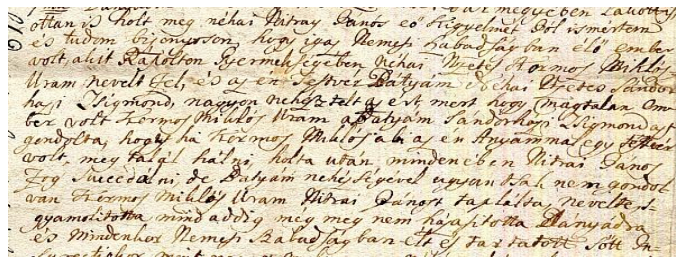

György (kb. 1650-1730) Egy fia, János ismert.

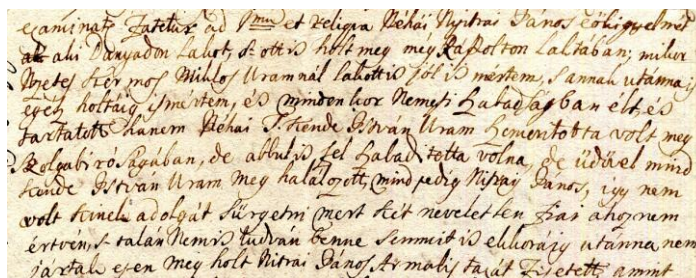
György fia **János** (kb. 1670-1754 előtt), Mádon és Sályiban is lakott. (Nem tudható, hogy Szamossályi, vagy a Borsod megyei Sályi ez a település. Az anyakönyvekben Nyitraiak csak a Borsod megyei településen találhatóak.) János az 1692. évi¹⁴, majd 1724-1725. évi nemesi összeírásban is Zemplén megyében, Mádon van nyilvántartásba véve¹⁵. Két fia ismert, *János* és *Pál*.

János fia **Pál** (kb. 1710-1785), Mádon élt.

János fia **János** (kb. 1700-?) Az 1755. évi országos nemesi összeírásban már Szatmár megyében véteztett fel¹⁶.

Vázlatos, de érdekes életrajza egy „krónikás” vizsgálati jegyzőkönyvből olvasható ki¹⁷:

János nem a szülői háznál nevelkedett. Rápolton, egy Kormos Miklós nevű nemes úr nevelte, gyarapította és háziasította ki Dányádra. Korán elhalálozott, így három neveletlen fiút hagyott hátra, *Ábrahám*, *János* és *György*.

¹⁴ MNL Zemplén Loc 121. No 53

¹⁵ MNL C30, B1117 film

¹⁶ MNL Chatalogus nobilium A75 B1111 mikrofilmen

¹⁷ MNL. Sz. Sz. Bereg. Megyei Levéltára IV.A.501/e

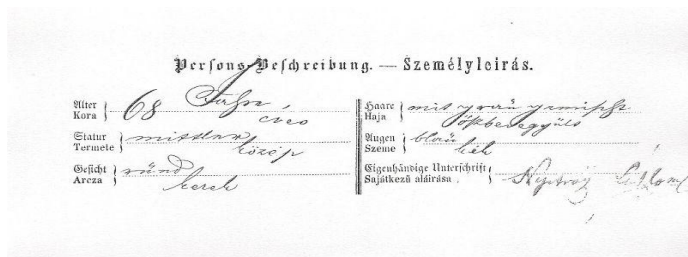
János fia **Ábrahám** (kb. 1740 előtt-1812 után) Abaújszántón telepedik meg. 1778-ban ott köt házasságot a thuri Teleky Zsuzsannával. Abaújszántón született két gyermekük, László és Erzsébet. Utódaik között több szolgabíró található.

A szolgabírók

Ábrahám fia **László** (kb. 1789-1882), előbb Ibrányban vajai Ibrányi Farkas özvegye, Becsky Erzsébet jószágában gazdatiszt, majd 1841-től Bujon földbirtokos és szolgabíró. Itt köt házasságot permartonyi és nagytornyai Fábri Borbálával (kb. 1790-1858).

László személyleírása egy fegyvertartási engedélyen¹⁸, pecsétes aláírása pedig egy hagyatékátadó levélen látható¹⁹:

Lászlónak Fábri Borbálától két gyermeke született, Zsuzsanna és Sámuel.

László lánya **Zsuzsanna** (1819-?), aki kisjenői és erdőhegyi Erdőhegyi Dávid ügyvéd felesége lett. Ferenc nevű unokájuk Nyitrai dédapja nyomdokain haladva már főszolgabíró volt Nyírbátorban több mint 10 évig. Erről olvashatunk a Nyírvidek hetilap 1931.01.06-i számában²⁰.

László fia **Sámuel** (1816-1889), Tiszanagyfaluban született. Ő a katolikus vallású csepei Zoltán Erzsébettel házasodott össze Bujon. Sámuel 1858-ban már Élesden szolgabíró, 1863-ban előbb Nyírbátor, majd 1865-ben már a Dadai járás főszolgabírói tisztségét viseli²¹. De 1864-ben Szabolcs vármegye főszolgabírói tisztét is betölti²²:

¹⁸ MNL Nyíregyháza IV. B. 255 4506/1862

¹⁹ MNL P-2257-660 jelzet alatt

²⁰ http://library.arcanum.hu/hu/view/Nyirvidek_1931_01-06/

²¹ MNL Nyíregyháza, IV.B.255, 1865/233

²² Magyarország 1863. évi Tiszti Névtára, digitalia.tudaskozpont-pecs.hu/?p=1636

Törv. szbiró: Domanyiczi Nyitray
 Sámuel, főszolga-
 biró czimmel.
 „ esküdt: Oláh Károly.

Sámuelnek Zoltán Erzsébettel kötött házasságából született gyermekei:

- Erzsébet (Tiszabercel 1853-1928 rk.) a buji földbirtokos, hanvai Darvas István felesége lett,
- Izabella-Ida (1855-?) 1873-ban köt házasságot somlyói és óvári Szilágyi Ödönnel.

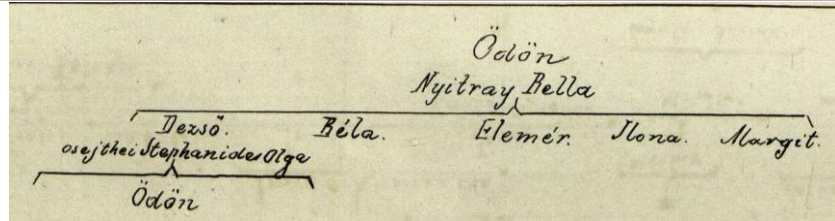
Szilágyi Ödön (1847-1920) csendőrtisztként szolgált, és alezredesként vonult nyugállományba.

Szilágyi Ödön részletes élettörténete az interneten olvasható²³.

Sámuel lánya **Izabella-Ida** utódai a Szilágyi család lesszármazási táblájában:

²³ <http://csendor.com/konyvtar/konyvek/Uttoro/03.%20Tisztek%20108-195p.pdf>

Ödön két fia, Dezső (1875-1928) és Béla (1878-?) honvédtisztként szolgáltak, Dezső őrnagyként, Béla ezredesként. Elemér (1888. Nagykároly - ?) apja nyomdokain haladva csendőrtisztként a Belügyminisztériumban dolgozott. Elemér feleségével, Házy Máriával 1951-ben Budapestről Jászkisérre lett kitelepítve. További sorsuk ismeretlen.

Szilágyi Bélának az I. vh-ban az orosz fronton szerzett katonai érdemeiből eredően (részletesen megtalálható a 29. honvéd gyalogezred emlékkönyvében, a fenti fénykép is innen származik), lehetősége volt a Mária Terézia-lovagrend kitüntetése és a kamarás cím elnyerésére. A kitüntetések felterjesztéséhez készített, „Őspróbavetés” című munkája, melyben az ősei nemességét igazolja 16 generáción keresztül, köztük a domanzsi Nyitrai családot is, a család felbecsülhetetlen értéke²⁴.

Szabolcsbáka, a molnárok

János fia **János** (kb. 1740 előtt-1784). János Kisvarsányban halt meg, valószínűleg édesapja Dányádon történt korai halála után a kisvarsányi rokonok, még pedig Pál vette pártfogásba. Jánosnak Gerő Erzsébettől (kb. 1742-1807) Kisvarsányban született fia, Pál Nagybákán (Szabolcsbáka) telepedett meg.

²⁴ MNL P-2257-660

János fia **Pál** (1778-1833) a **molnár mesterséget** választotta. Nagybákán 1807-ben házasodik Dajka Sárával (1784-?). A házaspárnak Bákán született gyermekei: *Julianna* (1808-1880), *Erzsébet* (1810-?), *Gábor* (1820-?) és *András*.

Pál fia **András** (1813-1879), szintén molnármester lett. 1835-ben házasodik, felesége Rozsnyai Katalin (?-?). Bákán született gyermekeik: *Zsuzsanna* (1835-?) és *András*.

András fia **András** (1845-1916), ő már harmadik generációs **molnármester**. András harmadik házasságából, Gyüre Juliannától (?-?), született *Károly*.

András fia **Károly** (1887-1961), ősei foglalkozását feladva, **tanító** lett. Már Hernádnémetin dolgozik, amikor 1909-ben Bákán feleségül veszi Molnár Ilonát (1909-1967). Részt vesz az I. világháború csatáiban. Többször megsebesül. A háborúban szerzett érdemeiért felveszik a vitézi rendbe.

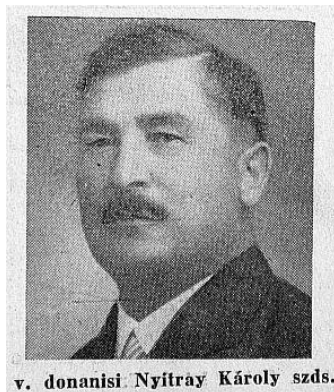
A vitézi rend 2009-ben adott tájékoztatása szerint:

„domaniczi Nyitray Károly szül 1887., Szabolcsbáka, református.

Hernádnémetiben volt igazgató tanító, tartalékos százados, egyéves önkéntesként vonult be a Kuk 65. gyalogezredhez.

Kitüntetései: III. Katonai érdemkereszt, nagyezüst Vitézségi érem, és Károly csapatkereszt.

Kétszer sebesült. A háború után, mint járási vitézi hadnagy a magyar bronz Érdemérmét is megkapta.”

v. donanisi. Nyitray Károly szds.

Károly nyugdíjas éveiben családkutatással is foglalkozott. Hetzner Tiborral, a sátoraljaújhelyi levéltár fő levéltárosával, hitelesítetteti és lefordíttatja a család birtokában lévő eredeti okleveleket, többek között az 1610. évi adómentességi és a címeres levelet. 1932-ben nemességének elismertetése érdekében beadványt készített a BM részére, melyet rövid időn belül indoklás nélkül vissza is vont. E beadvány összeállításában a sátoraljaújhelyi főlevéltáros Heczner Tibor úr segédkezett. Az e beadványhoz csatolt 21 mellékletet ma az unokája, András őrzi.

Károly 1961-ben hunyt el Miskolcon.

Károlynak Hernádnémetiben három gyermeke született. Margit, Ilona és Károly.

Károly fia **Károly** (1910-1972) a katonai pályát választotta. Ő is tagja lett a vitézi rendnek.

ifj. vitéz dománizsi Nyitrai Károly

Károly 1941-ben Nemcsik Mária Saroltával köt házasságot. Vezérkari törzstisztként a Katonai Akadémián tanít. Az orosz fronton is teljesít szolgálatot. 1945-ben fogságba esik, ahonnan csak 1948-ban szabadul. Károly egészségét a fogság megviselte, és fiatalon halt meg. Egy gyermekük született, *András*.

Károly fia **András** mint közszereplő az interneten így ír magáról:

„1944. október 2-án születtem Budapesten. Apám hivatásos katonatisztként, születésemkor valahol a fronton, a Keleti-Kárpátokban, majd '45 tavaszától szovjet hadifogságban volt, '48 augusztusában láttam Őt először életemben. Anyám tanítónőként ment nyugdíjba. Egyikük sem él már, Apám 62, anyám 95 éves korában halt meg.

„95-től a FIDESZ városi elnök, '97-től 2001-ig megyei választmányi elnök, azóta alelnök lettem, illetve vagyok. 1998-ban a Bács megyei 1. sz. választókerületben, Kecskeméten egyéni országgyűlési képviselői mandátumot szereztem, ezt 2002-ben és 2006-ban megismételtem. 12 évig a honvédelmi, 4-4 évig a nemzetbiztonsági, ill. a rendészeti bizottság tagja voltam, több vizsgáló és különbizottságban is dolgoztam, kettőnek az elnökeként. Az elmúlt 12 évből 10-ig, a megyei közgyűlést képviselve a Regionális Turisztikai Bizottságnak is tagja voltam.”

Nyitrai András mint országgyűlési képviselő

Gergely, azaz a kisvarsányi és gergelyiugornyai családi ág

Kisvarsány és környéke több száz éven keresztül a Nyitrai család fészke volt. Tokajból, hol kisebb, hol nagyobb kerülővel, de mindig Kisvarsányon át vezetett a családtagok útja más vidékekre is. A családtagok ezen a vidéken már zömmel földműveléssel foglalkoztak, de többen értelmiségi pályára tértek, igaz már más vidéken.

Kisvarsányt Hunyady Margit szépen megfogalmazott írásából ismerhetjük meg. (Hunyady Margit (1852-1906) ismert nagyváradi színésznő, aki gyermekként Kisvarsányban élt és Hunyady István leszármazottja.)

„Réges-régen elkerültem a kis faluból, mely ott áll a Tisza partján. A világnak egy félreeső helyén. Még egész kis gyermek voltam, de azért oly elevenen áll lelkem előtt minden, mintha csak tegnap láttam volna. Egyetlen utcából álló falucska közepén egy híd által kettéválasztva: egy részt Alsó-, másikat Felsővégnek hívják. Az Alsóvég minden évben, abban a kellemes meglepetésben részesült, hogy elöntötte a Tisza árja, de a parasztok hozzá voltak szokva- legkevésbé sem feszélyezte őket. Amint a Tisza kezdet tavaszban zajlani és nőni, egész nyugodtan felköltöztek paticsházaik padlására, s ott várták be az árvíz elvonulását.

Néha két hétig is padláson lakott a fél falu. Ilyenkor az Alsóvég a Felsővéggel csak csolnak által közlekedhetett, s néha vasárnap egész kis hajóraj lepte el a vizet, amint templomba mentek isteni tiszteletre.

Egyáltalán nem nagyon zavartatták magukat rendes életmódjukban. Türelmesen megvárták, míg a Tisza kidühöngve magát visszavonult széles, kavicsos medrébe, buja, kövér legelőket hagyva maga után, hol dús rendeket vágta a kaszások az illatos anyaszénából, füttyörészve, suhogtatva a fényes kaszát, melynek nyomán néha a fészükéből apró fürjek rémülten szaladtak szét.

Túl a Tiszán gazdag gyümölcsöskertek mosolyogtak, kék hamvas szilva s a ragyogó piros alma a földig húzta a fa ágait, melyről minden kis szélfuvalomban nagy koppanással hulltak le a túlrejt gyümölcsök a zöld pázsitra.

A malom előtti pázsitos térségen ünneplőbe öltözött leányok, legények cicáztak, vidám sikoltozás, kacagás közt kergetve egymást. Csak úgy lobogtak a szoknyák és pántlikás kalapok.

Az idősebbek a házak előtti lócára telepedtek, nézve a fiatalok mulatságát, a gazda pipázva, a gazdasszony legkisebb gyermekével a karján, míg a nagyobbak körülöttek a porban játszadoztak. Néhol egy-egy

szomszédasszony áll, kezeit összevissza csapva, derekát jobbra-balra hajtogatva, nagy csodálkozással beszél: - Hallotta, komám mit beszélnek!?"

Eddig az idézet, Hunyady Margit „Első bánatom, emlékek a naiv korból.” című írásából²⁵.

Kisvarsány, Cégénydányád, Ugornya, Gergelyugornya, Vitka és Gulács váltakozva volt a családtagok lakhelye, így a családi eseményeket hol itt, hol ott regisztrálták.

A Trianoni paktum és a II. világháború eseményei is szétszórta e családi ágat. Több fontos település polgári anyakönyvének másolatai pedig határon túlra kerültek, így azok nem kutathatók.

Így e szerteágazó családi ág valószínűleg nem teljes. Egy biztos, hogy a családfára felvettek a családtagjai voltak, ezt a lakhelyük és a nemesi állapotuk is garantálja.

Pál fia **Gergely** (kb. 1650-1710 előtt), valószínű Mádton született. Egy nemesség vizsgálati jegyzőkönyv szerint Sályiban, talán Bajomon is élt. Két gyermeke, *István és György* már biztosan Kisvarsányban élt.

A Rákóczi-szabadságharcban Gergely és fia, István is részt vett. Gergely Gencsy Zsigmond lovas ezredének az ötödik egységében strázsamesterként, István pedig a Szolnok felé menetelő Bercsényi generális táborában van összeírva²⁶.

Gergely fia **István** (kb. 1680 - kb. 1750). István lakhelye is változó volt. Kisvarsányon ismert felesége, Igniczki Rebeka (kb. 1690-1718). Valószínű, hogy István gyermekeinek, *Pálnak, Ferencnek és Mihálynak* nem Rebeka volt az anyjuk. Pál Kisvarsányban, Mihály Zalkodon, Ferenc előbb Túrkevén, majd Gergelyugornyán élt. Részletesebb élettörténetük e településeknél található meg.

A zalkodi katolikus ág

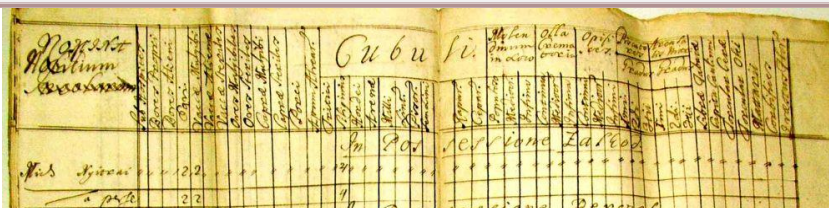

István fia **Mihály** (kb. 1720 -1800 előtt). Rakamazon házasodott a római katolikus vallású Molnár Zsuzsannával (kb. 1717-1777). Előbb Tokajban, majd Zalkodon született gyermekeik katolikus vallás szerint lettek keresztelve. Mihály a gazdálkodás mellett kántori tevékenységet is folytatott a katolikus egyháznál.

Mihályt már 1746-ban Zalkodon írták össze:

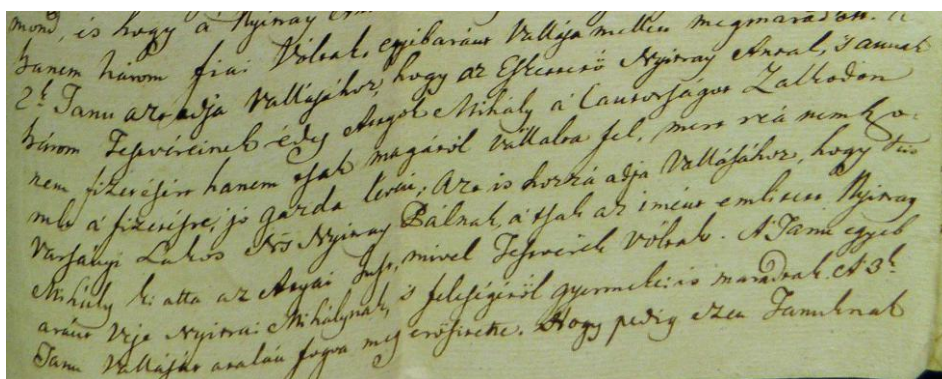
²⁵ Alexander Bródy: Hunyady Margit, Ulpius ház 2006

²⁶ Géresi Kálmán: A nagykárolyi gróf Károlyi család oklevél tára V. kötet 425. old., valamint Szendrei János: oklevéltár Miskolc történetéhez III. kötet 428. old.

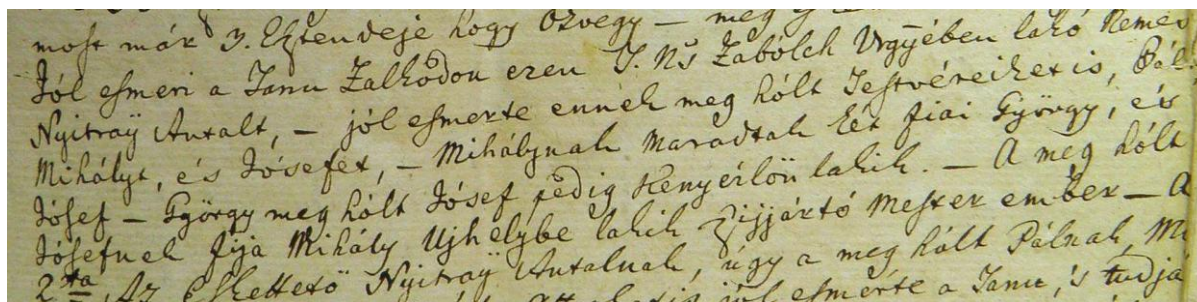

Mihály családjáról egy 1822. évi esketési jegyzőkönyv ír²⁷.

Az eskettető Mihály fia, Antal volt. Egy részlet Bakó György vallomásából, ahol le van írva, hogy Pál és Mihály testvérek voltak:

A hivatkozott jegyzőkönyv négy gyermekről, Pálról, Gyögről, Józsefről, Antalról és Bakó Györgynéről ír. Íme, a részlet, amelynek valósága anyakönyvekkel igazolható:

Mihály fia **Pál** (kb.1740-1817) Kenézlőn élt és halt meg.

Mihály fia **Mihály** (1751-?), akinek két fiáról tudhatunk, György kántor volt, József Kenézlőn élt.

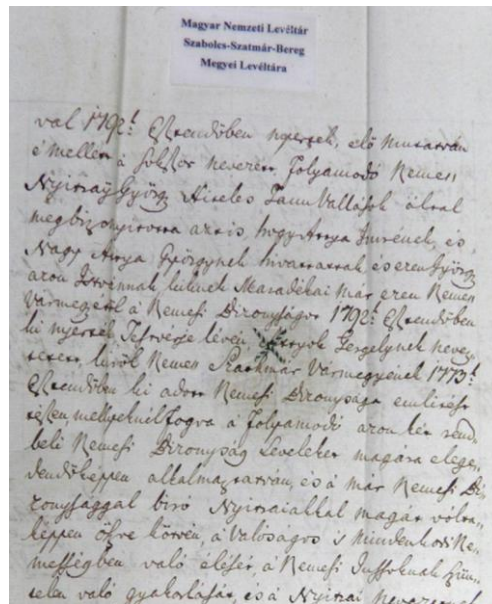
Mihály fia **József** (1750 körül - 1793) Tímáron élt. Fia, Mihály (1792-1841) szíjjártó mester volt. Mihály Rakamazon házasodott össze Szűcs Zsuzsannával. Sátoraljaújhelyen éltek. A mesterember utódainak anyakönyvei Sátoraljaújhelyen megtalálhatók.

Mihály fia **Antal** (1740 után - 1822 után) Zalkodon, a Rózsás tanyán élt. Felesége Gernács Julianna.

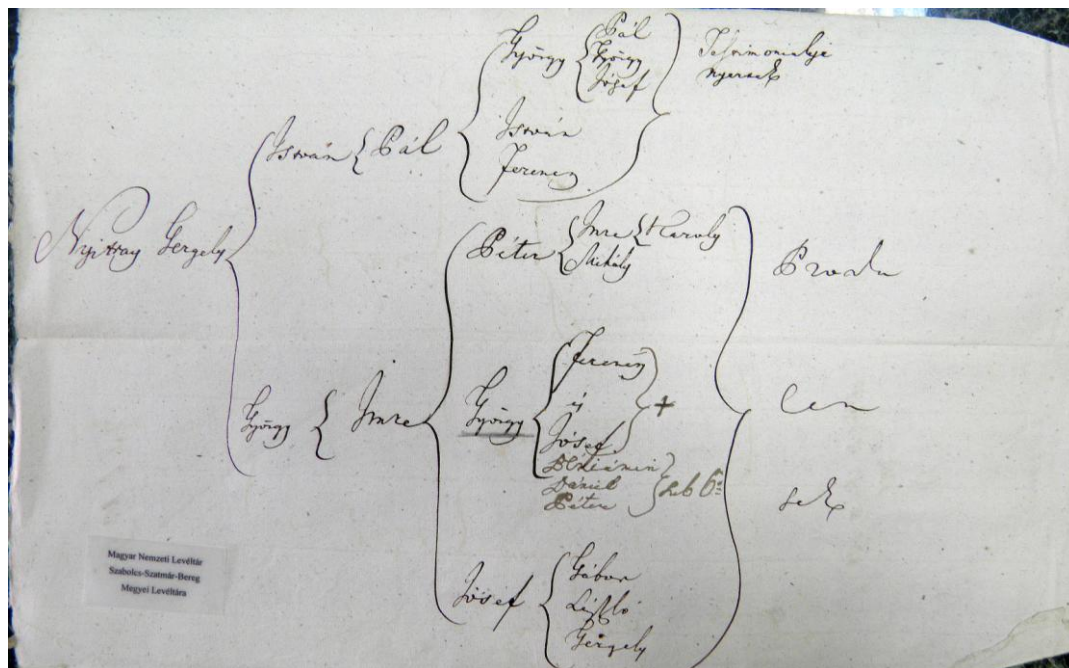
Gergely fia **György**. György az 1772. évi nemesi bizonyoságlevélen nem volt megtalálható. György ezt sérelmezte és a nemesi közgyűléstől 1792-ben kérvényezte, hogy személyét és utódait is nemességének

²⁷ MNL Nyíregyháza IV.A.1. fasc. 29 No 269/1829

elismerésével vegyék fel a nemesek közé. Az ezzel kapcsolatos okiratok a nyíregyházi levéltárban megtalálhatók²⁸:

Miként az alábbi leszármazási tábla is:

Gergely fia **György** (kb. 1682-?) és az ő fia, Imre (kb. 1720-?) is biztosan Kisvarsányban élt. Házastársaik neve ismeretlen.

Gergely fia **Imre** (-). Csak gyermekei neve maradt fenn: Péter, György, József

²⁸ MNL Nyíregyháza IV.1. fasc. 21 No. 208/201

Imre fia **Péter** (kb. 1740-1821) 1768-ban házasodik Ugornyán Barát Rebekával. 1820-ban halt meg Gergelyiben. Öt gyermekük közül kettő, Imre (1788-1831) és Mihály (kb. 1802-1854) élte meg a felnőttkort.

Imre fia **József** (kb. 1749-?), első felesége Mester Borbála, második felesége Demjén Erzsébet. A két házasságból több gyermek születik. (Klára, Zsuzsanna, Gábor, László)

Imre fia **György** (kb. 1765-?). 1798-tól gyermekei Kisvarsányban születnek feleségétől, Sofi Juliannától. A felnőttkort megélt gyermekek: Zsuzsanna (1802-1847) Megyesi Lászlóné, Julianna (1815-?) Nemes Györgyné, Sára (1819-?) Csobolya Andrásné, Benjámín (1809-1873) lásd **Kárpátalja**, Dániel (1812-1873), Péter (1814-1897) lásd **Sényő** címszó alatt.

György fia **Benjámín** (1809-1873), házastársa a besenyői Lőrinczi Erzsébet. Két fiuk született, Benjámín és Sámuel (1838-1873).

Benjámín fia **Benjámín** (1834-1877) Vitkán, majd Gulácson élt, házastársa Jaszter Klára, fiuk Bertalan (1874-?).

Kárpátalja (Bátyu)

Benjamin fia **Bertalan** (1874-kb. 1950) apja korai halála miatt mostoha körülmények között nevelkedett. Ács és asztalos mesterséget tanult. Felesége a gulácsi születésű felsőszegi Péntek Ilka (1870.10.08.-?). Az I. világháborúban megsebesült, szakmáját nem tudta folytatni. Beregszászon telepedtek le, ott borkereskedőként, majd hivatalsegédként tevékenykedett.

Bertalan fia **Béla** (1910-1988) még Gulácson született, de 1942-ben már Nagygejőcön házasodott, felesége Szalontai Ilona. A szovjet rendszer az egyházi elhivatottságát nem jó szemmel nézte, ezért több évi kényszermunkára ítélték (valahol egy aranybányában robotolt). Szabadulása után biológiát tanult, majd a nagydobronyi középiskolában tanítóskodott. Gyermekeik közül Klára és Izabella orvosok lettek és hazatelepültek Szabolcsba. Erzsébet Franciaországba ment férjhez. Ilona férje Katkó Dániel, fiuk Katkó Ferenc, Magyarországon is ismert színész.

Sényő. Nyitray Péter református kántortanító családi ága

György fia **Péter** (1814-1897), házastársa Vincze Julianna. Péter mint református **kántortanító** egy értelmiségi dinasztia alapítója volt. Az utódai ma is zömmel értelmiségi pályán dolgoznak. Péter Szabolcs megye több településén is élt és dolgozott.

Erzsébet (Ida) és Anna lányuk Bákán született. Nyirtasson született Julianna. Eperjeskén született József, László, Imre, Péter. Péter és felesége is Sényőn halt meg.

Péter fia **Péter** (1859-1937), felesége Papp Karolina (1862-1926). Mint huszár 12 évig katonáskodott Kassán. Obsitját még őrzi a családja. Sényőn **falubírói** feladatokat is ellátott.

Az utódok Sényőn ma is élnek. A családi ág továbbvitelét több unoka, dédunoka biztosítja.

Péter fia **József** (1847-1934), tanító. Felesége Pallay Jolanka (1848-1913). Sárospatakon tanult, de a 6. osztály elvégzése után munkába állt. Kántortanítóként élte le életét. Több gyermekük született Jesztrebben (később Alsókánya), Pályin és Lasztomérban.

Felvidék, a református tiszteletesek

József fia **Lajos** (1878-1962), Tusán élt református tiszteletesként. Felesége Könyves Malvina (1883-1949). Lajos Sárospatakon végezte gimnáziumi és teológiai tanulmányait. Az Ung megyei Iskén mint segéd-

lelkész kezdte pályafutását. Több templom építésében és felújításában működött közre, ezért kortársai egyszerűen *a templomépítőnek* nevezték.

A templomépítő Nyitray Lajos, református tiszteletes.

Nekrológiából ez olvasható ki: *„Három templomot épített és 56 évig szolgált a magyar és szlovák gyülekezetekben. Hívását, egyházát, és családját nagyon szerette.”*

Lajos 1962-ben Béla fiánál laktában hunyt el.

Három fiúgyermekük született, Dezső, Béla és József, valamint egy lányuk, Izabella.

Lajos fia **Dezső** (1905-1979), Iskén született. Felesége, az ungtarnóci református tiszteletes, Pataki Pál lánya, Mária (1910-1961). Lelkeszi szolgálatát apja mellett kezdte 1928-1943 között Tusán, majd 1943-1949 között Magyarbödön és 1949-1965 között Dunaradványon szolgált. 1979-ben Elemér fiánál laktában, Pozsonyban halt meg. **Közírói és néprajzkutatói tevékenysége közismert.**

Lajos fia **Béla** (1906-1974), szintén teológiát tanult. Lelkeszi szolgálatát 1928-ban Ungváron kezdte, majd 1931-1947 között Bányuban folytatta. Felesége Szentimrey Aranka (1914-1993). Három gyermekük, Zsuzsanna, Katalin és László is Bányuban született. A háború befejezése után Bányut a Szovjetunióhoz csatolták.

1947-ben a családnak lehetősége adódott, hogy szülőföldjükre, Felvidékre visszatelepedjenek. Szeretvén a Szentimrey szülőknél húzódnak meg. Itt Béla egyházi szolgálatra is kap lehetőséget. Nem volt egyszerű az életük, mert a gyermekek nem tudtak szlovákul.

Ez elsősorban a továbbtanulásban volt akadály. De nehezítette sorsukat a kuláknak nyilvánított nagyszülők és az egyházzsolga apa miatti „kirekesztés” is. Ezek a megpróbáltatások a családtagokban mély nyomokat hagytak, ma is emlegetik ezeket az időket.

Lajos lánya **Izabella** (1910-?) Verbőczőn élt férjével, Török Zoltán református tiszteletessel. Utódaik Kárpátalján élnek.

Az orvos dinasztia (12 orvos élt e családi ágban.)

Lajos fia **József** (1906-1963), Béla ikertestvére. Felesége Orosz Margit (1907-1976). A kelet-szlovákiai Homonnán tanítóskodtak. Három fiúgyermeküket (József, Béla, Sándor) a prágai Károly Egyetem orvosi karára járatták. A lányuk, Éva mérnök lett.

Béla és Sándor Csehországban, József Szlovákiában kezdte pályafutását. A „prágai tavasz” hatására József 1964-ben, és Béla pedig 1968-ban Amerikába emigrált. Utódaik - többségük orvos - ma az USA-ban élnek.

A balkányi tanító

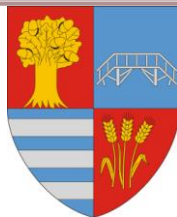
József legkisebb fia **György** (1888-1962), tanítóként élt Balkányban. Felesége nemes Szöllőssy Izabella (1890-1944). Mind a ketten Sáropatakon tanultak. Málcán házasodtak 1916-ban. A tanítóskodást Tiszafüreden kezdték, majd Balkányban folytatták halálukig. Gyermekük, György, Katalin, László, Pál, József és Anna. 1944-ben a családban tragikus események sorozata történt. Előbb a huszárként a Nyíregyházán szolgáló György halt meg, majd Pál katonaként tűnt el, de nem tudni hol és mikor. Az ekkor már beteg anyuka ezt nem tudta elviselni, rövid időn belül ő is meghalt.

György türelmesen viselte a megpróbáltatásokat. Két gyermeke, Katalin és László a szülői háztól távol tanultak. A két kiskorú gyermekét, Józsefet és Annát becsületesen nevelve folytatta hivatását.

György utódai is mind diplomások (tanító, zenepedagógus, óvónő, jogász, orvos). Közülük közismert személyek: Katalin fia Szűcs Loránt zongoraművész, a Zeneakadémia tanára. László fia Dr. Nyitray László az ELTE Biokémiai Tanszékének tanszékvezető professzora, a Magyar Tudományos Akadémia Doktora.

István fia **Pál** (kb. 1710- 1782 előtt), házastársa ismeretlen. Pál Kisvarsányban tekintélyes ember és a református egyház kurátora volt. Négy gyermeke található a leszármazási táblán: György, István, József, Ferenc. Pál a család összetartó ereje volt. Valószínűleg ő intézte a család nemességének ügyeit is. Utódai közül István szintén kurátor lett. Lányai nemes ifjakhoz mentek férjhez. Utódai közül az 1900-as évek elején Kisvarsányból többen emigráltak az USA-ba. Pál ükunokájának, Imrének és Csobolya Piroskának az utódai, Menyhért és Bertalan leszármazottai ma is Ohio, illetve Texas államban élnek. Közülük Menyhért fia Frank, az USA-ban közismert baseball játékos volt GASIOR névvel. Pál utódai ma is élnek Kisvarsányban és az USA-ban.

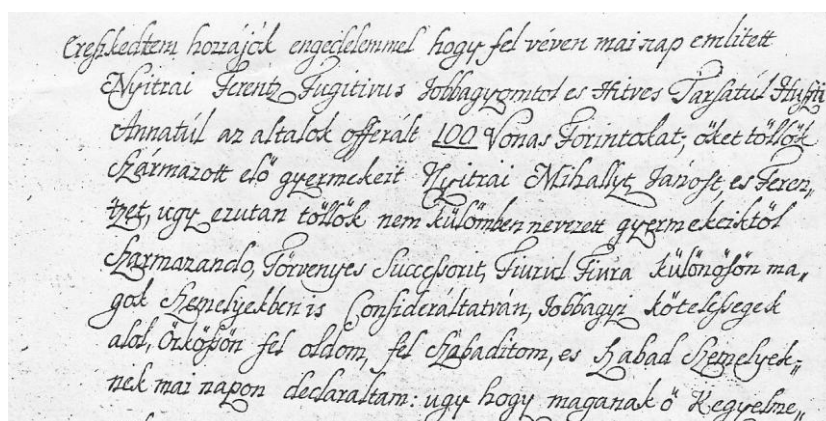
Gergelyugornya, (Ferenc ága)

István fia **Ferenc** (kb. 1713-1799, Gergelyugornya), felesége **Huszi Anna** (kb. 1720-1800), világjárók voltak:

Előbb, a Hunyady Margit által oly szépen leírt vidéken, Kisvarsányban élt. Itt, nem tudni mi okból, Hunyady Zsigmond jobbágya volt. Majd fiatal fejvel nekivágott a világnak. 1730 körül az akkor elnéptelenedett Túrkeve városában telepedik le. Feleséget Kisvarsányból hozott magával, Huszi Anna személyében. **1737-ben már Túrkevén** vannak összeírva mint adózók.

A földmegváltáskor 1745-ben még nem rendelkeztek megfelelő vagyoni helyzettel, mert a földmegváltók (redemptorok) között nem szerepelnek, nem váltottak földet. 1767-ig viszont már tekintélyes vagyont gyűjtöttek, mert ekkor **jobbágyfelszabadításra 100 vonás forintot áldoztak**. (Ezért az összegért a földmegváltáskor akár 200 hold földet is tudtak volna vásárolni.) **Nemes áldozat a szabadságért**. Vajon miért cselekedtek így?

Részlet az 1767-ben kelt jobbágy felszabadító levélből²⁹.

Ferenc a jobbágyfelszabadítás után Túrkevéről, két fiával (János és Ferenc) visszatért Varsányba. Onnan előbb Ugornyára, később Gergelyibe költöztek. Az 1775-ös nemesi összeíráskor két fia, János és Ferenc, Ugornyán lett összeírva.

Ferencnek a jobbágyfelszabadító levélben szereplő fiai, Mihály, János, Ferenc Túrkevén születtek. Mihály Túrkevén alapított családot. Lásd **Túrkeve**.

Ferenc fia **János** (1754-1817 előtt), Ugornyán nősült, felesége Czomba Éva. Öt gyermekük, *János, Gábor, Éva, Zsuzsanna*, és *Pál*sorsa ismert. Lányági utódok, ma is élnek Gergelyugornyán.

Ferenc fia **Ferenc** (1756-1801?) Danca Évával kötött, szintén Ugornyán házasságot. E házasságából hét gyermek született. *Gábor, József* Ugornyán, *Erzsébet* pedig, valószínűleg családlátogatás alkalmával,

²⁹ MNL Szolnok, Túrkeve levéltára

Túrkevén született. Ferenc utódai, ha élnek, valószínűleg Gulács, Hete, Tizaszalka környékén élnek. Sajnos e települések polgári anyakönyvei a nyíregyházi levéltárban nem találhatóak meg, csak Ungváron.

Túrkeve (majdnem 200 év)

Túrkeve újratelepítése kb. 1710-ben kezdődött. Elsősorban a Rákóczi Ferenc által, a saját rakamazi birtokára menekített őslakosok tértek vissza.

1713-ban is még kb. csak 120-an lakták e települést. Valószínű, hogy a hatalmas földterületek adta gazdálkodási lehetőségek és a kevés ember készítette az „őslakosokat” arra, hogy „jött-menteket” is befogadjanak.

Jönnek is szép számmal, elsősorban Szabolcs-Szatmár megyéből, kismemesek, zsellérek, szökött jobbágyok. Az osztrák császár által, a Német Lovagrendnek elzálogosított földterületeken, kezdetben a redemptióig csak bérlőként tevékenykedhetnek. 1745-ben Mária Terézia császárnő lehetőséget ad e földterületek megváltására. Így ki-ki vagyoni helyzetének megfelelően tulajdonossá válhatott. A települést választott tanács, a tanácsot főbíró, bírók, irányították. Szakirodalmakból kiolvasható, hogy itt minden lakos - vagyoni helyzetétől függetlenül - szabad munkavállaló volt.

Az őslakosok, de a bevándoroltak zöme is, református vallásúak voltak.

Túrkevén a Református Egyház 1723-tól anyaegyházként működik. 1745-től már az anyakönyveket is vezetik. 1754-ben kezdik a ma is eredeti szépségében pompázó nagytemplom építését. A Nyitraiak majd 200 évig élték hitéletüket e falak között.

Az őslakosok és az előbb érkezők lakhatása belterületen, régi építményekben volt megoldva.

Akinek erre nem volt lehetősége, elsősorban munkaadója földterületén vagy az úgynevezett szérűskertben tanácsi engedéllyel építhetett magának „lakhelyet”. Ezek kezdetben földbevájt kunyhók, később vályogviskók voltak.

Valószínűleg őseimnek is csak erre volt lehetősége, mert egy 1792-ben készült térképen Mihály ősapám s külön fia, Mihály lakhelye is e szérűskertben van megjelölve³⁰.

Őseim mint szabad munkavállalók valószínűleg bérelt földterületeken gazdálkodtak. E tevékenységről ír rokonunk, Talpalló Piroska „Szülőföldem Túrkeve” című könyvében³¹.

Részlet Talpalló Piroska: Szülőföldem Túrkeve könyvéből:

„Szokták mondani, hogy a hagyományos paraszti gazdálkodás ökológiailag a legtökéletesebb üzem, mert nem termel káros anyagot, s gazdaságilag is igen jól szervezett, mert a család minden tagjának ad megfelelő elfoglaltságot, öt éves kortól: a libapásztorkodástól az aggkorig, amikor már csak kukoricát morzsolt, vagy a tűzre ügyelt a munkában, betegségben megöregedett férfi vagy nő.

A földműveléssel kapcsolatos feladatokat a férfiak végezték, az állatok közül pedig a lovak ellátása tartozott a feladatuk közé, valamint az igavonó egyéb állatoké bivalyok, ökrök és esetleg a szamarak gondozása. Városunkban nehéz teher hordására, igavonásra, szántásra nem a lovakat használták, hanem az ökröket.

A lovakat elsősorban katonai célokra tenyésztették, valamint közlekedésre és kisebb terhek szállítására. A férfiak dolga volt a legelőn levő állatok után járó teendők elvégzése, de már a naponta hazajáró teheneiket az asszonyok látták el.

Ugyancsak a nők dolga volt és a háztartási munkák részét képezte az aprójószágokkal való törődés, a ház körüli kert gondozása. A távolabb fekvő kerteket a férfiak és a nők közösen gondozták. Minden munkában segítségükre volt a gyermek az életkorának megfelelő feladatok ellátásában. Így fokozatosan beletanultak a felnőttek munkájába: egy 16 éves lány már kenyeret sütött és egy ugyanolyan idős fiú már kaszált.”

³⁰ A térkép fénymásolt példányát, a Túrkevei Finta Múzeumban tekintetem meg.

³¹ Túrkeve Önkormányzata kiadásában 2001

Mihály lánya **Kata** (1782-1864), a redemptor Debreczeni családhoz tartozó Szűcs Jánoshoz megy férjhez. Síremléke ma is megtalálható a túrkevei Véntemető kegyeleti emlékhelyén.

Mihály fia **Mihály** (1768-1815), 1791-ben Talpalló Péter gulyás Sára lányát veszi el feleségül. A lakodalmat István öccsével egy időben tartják. (Megjegyzem, hogy Talpalló Péter leszármazottjai ma is élnek Túrkeven. Talpalló Piroska, aki néprajzkutatóként több könyvet is szerkesztett, többek között a „Túrkevei képes ki kicsoda” címűt, melyben a Nyitrai család is szerepel.)

Mihálynak valószínűleg anyagi gondjai lehettek, mert a felesége anyja, özvegy Talpalló Péterné az 1805-ben kelt végrendeletében³⁴, a vejénél lévő 40 forint kölcsönpénzt is számba veszi. 48 évesen „sínylődésben” halt meg. 1792 és 1811 között született gyermekeik közül *Mihály, András, Sára és Erzsébet* érték meg a felnőttkort.

Mihály fia **András** (1807-1888), a város kocsisa volt. Háromszor házasodott. 1836-ban Vad Juliannával (1817-1853) kötött házasságot, aki szülés közben gyermekével együtt meghalt. 1854-ben ismét házasodott, Papp Sándor özvegyét, a nála 15 évvel fiatalabb (tessék figyelni, nem tévedés), Vad Juliannát vette el feleségül. Majd nem tudni, mi történt, de 1860-ban ismét megnősül, és a nála 24 évvel fiatalabb Kohári Sárát veszi el feleségül.

Andrásnak három asszonytól összesen kilenc gyermeke születik. A felnőttkort hárman élik meg Imre, Márta és István. Istvánt lásd **Jászárokszállás**.

Mihály fia **Mihály** (1805-1874), 1838-ban Csepcsényi János gazda Julianna (1816-1888) leányát veszi feleségül, aki az 1700-as évek elején élt Csepcsényi János (malom- és kocsmatulajdonos) és Talpalló Erzsébet dédunokája.

1840 és 1854 között született gyermekeik *Mihály* (lásd **Erdély-Simonyifalva**), *János és Ráhel*.

³⁴ MNL Szolnok, Túrkeve Levéltára

Jászárokszállás

András fia **István** (1866-1939), és felesége, Z. Szabó Krisztina, előbb Karcagra, majd Jászárokszállásra költöztek. István a kertész mesterséget, felesége az úri szabó mesterséget művelte. A felnőtt kort megélt gyermekeik: István (1893-1927), József (1895-1951), Krisztina (1896-1964), Imre (1900-1958). Neki nincs fiú utódjuk, így a Jászárokszállási ág fiúágon kihalt.

Erdély-Simonyifalva (egy család tragédiája)

Mihály fia **Mihály** (1847-1927), kovácmester lett. 1875-ben Ducza Klárát (1854-1913) veszi el feleségül. Túrkevén 1877 és 1883 között 5 gyermekük született, Mihály (1877), Lajos (1878), Mária (1880), Rozália (1881), András (1883), majd **Tiszavezsenyben** még hat gyermekük, Zsuzsanna (1886-1900), Károly (1898-1969 Kálmán (1886 és 1887), Julianna (1889), Erzsébet (1894).

Vezenyből a család 1900 legelején Simonyifalvára költözött. Szerencsétlenségükre a történelem vihára hamar hazájukon kívülre sodorta őket. Romániához csatolták ezt a területet. Már nem érezték jól magukat itt. A gyermekek egy része a szökést választotta. Károly és Erzsébet visszajött magyar területre, Újkígyóásra. Kálmán családotól, kb. 1930-ban Brazíliába (San Paulo) emigrált, utódai most is ott élhetnek. Mihály Szolnokon házasodott és telepedett le. A többi gyermek, Lajos, Mária, Rozália, András és Julianna Simonyifalván maradtak.

Az öreg szülők Simonyifalván élték le életüket. Ducza mama fiatalon 1913-ban, Mihály pedig érdemtelenül, elhagyatottan, egy falun kívüli viskóban 80 évesen halt meg.

Fiú ágon nincs utód.

Mihály fia **János** (1851-1903):

1873-ban, a nemes Sárkány családhoz tartozó Kulcsár Sándor Zsuzsanna (1853-1928) lányát veszi el feleségül.

Jánosnak 1874 és 1894 között összesen 6 fiú és 6 leánygyermekük születik Túrkevén. A felnőttkort csak *János, István és Emília* élte meg. Különösen kegyetlen volt a sors 1897-ben, tragikus hirtelenséggel,

agyhártya- és tüdőgyulladásban négy gyermeket is elveszített a család: *Terézia (1880-1897)*, *Sára (1885-1897)*, *Márta (1888-1897)*, *Sándor (1892-1897)*.

Lásd még a **Karcag, Kisújszállás** címszavakat.

Emília (1895-?), Túrkevén Szél Kálmánhoz (érdekesség: édesanyja Nyitrai Eszter, aki Kisújszálláson született) megy férjhez. Túrkevén született egy lányuk, aki gyermekként meghalt. Gyermeük haláláért egymást hibáztatják, továbbiakban nem tudnak együtt élni. Emília Karcagra megy és házasságon kívül ott születik két gyermeke, András és István (1922-1924)

Emília fia **András (1920-+)**, felesége Tunyogi Margit. Emília András fiával együtt kb. 1934-ben költözött Gyömrőre. András előbb Gyömrőn a fatelep vezetőjeként, majd a háború után Győrben szakszervezeti funkcionáriusként dolgozott. A KPM főosztályvezetőjeként ment nyugdíjba.

András hirtelen bekövetkezett haláláról és aktív közéleti tevékenységéről a feleségétől kapott újságkiadás tanúskodik:

Isten veled, Bandi bácsi!

Elgondolkodom. Mostmár ez mindig így lesz? Minden új lapban el kell búcsúzni valakitől, akit szerettem? Nehéz ezt elfogadni, s talán nem is lehet soha. A nyugtalan szív örökre megpillent. Nyitrai Bandi bácsi eltávozott, hogy soha el nem múló szorgalommal ápolgassa az égi kerteket.

A mindig mozgó, állandóan cselekedni kész ember egy rövid pillanatra megrettent, amikor megérintette őt az elmúlás gondolata. Beteg szíve azonban még meglhurcolva is felgyorsult, ha barátaira, a Gyömrőért tenniakarókra gondolt. A nagy lendület talán lelassult, de nem nyugodott. Sajátos szóhasználatával élve, ezt még "le akarta zongorázni". Szerette volna jó, biztos kezekben tudni a Gyömrőért Baráti Kör jövőjét. Még dolgozott, pályázatokat fogalmazott, mert neki a legkisebb összeg is számított, ha Gyömrőt látta szépülni. Még egy utolsó találkozási hívtá barátait, hogy aztán visszavonuljon drága felesége társaságába.

Tudom, de hogy nyugodtál volna, Bandi bácsi. Te nem az az ember voltál. Szeretted a békét magad körül, s egy kicsit riadt voltál a békétlenségek láttán. Szeretted az embereket, s azt gondoltad, mindenki olyan, mint te vagy.

Szeretted a szépet, s ezért tisztelted téged. Így – sajnos – múlt időben.

Bandi bácsi! A „zongora” elmúlt örökre. Nincs már több „még csak ezt, ezt az egyet, s aztán befejezem”. Befejezted, örökre. Szeretném, ha tudnád, megőrizünk szívünkben.

GL

Gyermeük nem született.

Karcag

János fia **János** (1875-1938), kisbirtokos, még Túrkevén nősül 1897-ben. Juhász Sándor Rozália leányát veszi feleségül, de már 1904-ben Karcagon, majd váltakozva Kisújszálláson és Túrkevén is születnek gyermekik, összesen 5 fiú (*János, Imre, Gyula, Lajos, Sándor*) és 4 leány (*Rozália, Krisztina, Mária, Zsuzsanna*). Mind a kilencen megélik a felnőttkort. Közülük:

Imre (1908-1945) hősi halált halt az orosz fronton. Utódai ma is Karcagon élnek.

János (1908-1963) a bucsai vitéz Molnár János Piroska lányát veszi feleségül. Fia, János (aki Budapesten született) 1956-ban elhagyta az országot, és Nottinghamben telepedett le, ahol jól menő vasipari vállalkozást alapított. Itt alapított családot is. Leányutódai ma is Angliában élnek.

Rozáliát (1906-+, házastársa Rajner Miklós) és *Lajost* (1913-+) szüleik örökbe adták. Vezetéknévük Szabóra változott.

Kisújszállás

János fia **István** (1886-1950). István még Túrkevén született. Az apja halála előtt elszegődik béreslegénynek egy Balaton-vidéki földesúr (Szalay) Balatonlellel birtokára. Ugyanitt szolgált a kisújszállási Monoki József Róza (1892-1973) nevű lánya is, afféle társalkodóként. Tudni ugyan tudtak egymásról, de különösebb kapcsolatuk nem volt. A földesúri házaspárnak jutott eszébe, hogy e két fiatalembert összeadják. Az esküvő 1909-ben Kisújszálláson volt, de Karcagon telepednek le. Később, rövid időre ismét visszatértek Balatonlellére (János fiuk ott született a Szalay majorban).

István az első világháborúból sebesülten, de maradandó károsodás nélkül tért haza:

István kb. 1914-ben

Istvánnak 1910 és 1925 között (Kisújszállás, Karcag, Balatonlelle) 5 fiú és 1 lánygyermek született, *István, Sándor, József, János és Róza* élte meg a felnőttkort.

A Nyitray család családfája megtekinthető a MACSE adatbázisában.

Forrásjegyzék

Az **anyakönyvekből** kigyűjtött adatok forrása rendkívül nagy terjedelme miatt külön-külön nincs megadva. Az adatok forrása összefoglalva:

A MNL adatbázisa: mikrofilmek. Az egyházi anyakönyvek településre bontott jegyzéke itt érhető el: <http://adatbazisokonline.hu/adatbazis/mikrofilm-anyakonyvek>.

Két településen, Túrkevén és Gergelyiugornyán lehetőséget kaptam a református egyházi anyakönyvek közvetlen kutatására is.

A mormon egyház kereshető adatbázisa, amely itt érhető el: <https://familysearch.org/>.

A Magyar Családtörténet-kutató Egyesület polgári anyakönyvek adatbázisa, ahol egyes települések anyakönyvei megtalálhatók, itt érhető el: <http://www.macse.org/society/anyakonyv.php>.

A polgári anyakönyvi adatok az érintett települések megyei levéltárában található másodpéldányból származnak.

Nyomkövetés – buktatókkal

A zsidó családkutatás viszontagságai

Hirschler András, Budapest (smartlines@smartlines.hu)

I. rész

Mindig irigységgel vegyes csodálkozással veszem tudomásul azokat a nagyszerű eredményeket, amelyekkel kiváló tagtársaim – például Szirmay Gábor vagy legújabban Kurucsai Pál és Wéber György – büszkélkedhetnek, amikor fáradhatatlan kutatómunkájuk jutalmaként évszázadokra visszavezethető családfákat rajzolnak fel mindannyiunk okulására. A csodálatot nem szükséges magyarázni, irigységem okát azonban talán nem árt kissé részletesebben is megvilágítani.

Még családkutató ténykedésem kezdetén olvastam Komoróczy Géza korszakos művében (*A zsidók története Magyarországon*, Pesti Kalligram Kft., 2012, ISBN: 9788081015748) a soproni levéltár kéziratos fóliánsai között található [Gedenkbuch](#) (a város polgárságát érintő fontosabb ügyeket 1492-től kezdődően rögzítő u.n. Feljegyzési Könyv) egyik bejegyzését 1494. szeptember 5.-éről: „A tanács egyezséget hoz létre János, a cséplő és Salamon, illetve *Hirschel* zsidók között a nekik járó adósság ügyében.”

Mily csábító és lelkesítő volt a feltételezés, hogy ezt tekintsem az első írásos nyomnak a Hirschlerék magyarországi jelenlétére vonatkozóan! Ám bármennyire felemelő lett volna a tudat, hogy eleink már Mátyás idején itt élhettek, ebből az iratból ez egyáltalán nem következik! Mint ahogy sok másból sem, hiszen – és ezzel máris rátérek szerény írásom lényegére – a magyarországi zsidó családok kutatásának megannyi, szinte áthághatatlan buktatója van.¹ Az általam legjelentősebbnek ítélt nehézségekről – a saját családkutatási tapasztalataimból kiindulva - az alábbiakban igyekszem rövid áttekintést adni.

Indíttatás

Mintegy 5-6 éve fogtam hozzá, hogy megtaláljam apai felmenőimet. Apám rendkívül zárkózott személy volt, noha közismert orvosként rengeteg emberrel került kapcsolatba. Miközben ezek árulták el neki legszemélyesebb titkait, ő szinte sohasem nyílt meg mások előtt. Sem anyám, sem mi, a gyerekei, soha nem hallottuk őt beszélni apjáról (aki még a húszas években meghalt), nagyszüleitől, vagy bármelyik más felmenőjéről. Mint a teljes asszimilációban rendíthetetlenül hívő (vagy inkább bízó), valaki, a család zsidó múltjával sem foglalkozott, és ingerültté vált, ha ez a téma bármilyen oknál fogva előkerült. Néhány elejtett megjegy-

¹ Itt kell megjegyeznem, hogy a Holokauszt nem csupán zsidók egész nemzedékeit tüntette el, de mindazon szellemi és tárgyi emlékeket is, amelyeket az áldozatok a felmenőikről a fejükben és a szekrényfiókokban őriztek. Főleg a vidéki zsidóság az, amelynek – szinte a szó szoros értelmében – még az emlékét is kitörölte a vészidők.

zésből azért az kiderült, hogy a család eredetileg Pápán élt (testvérei még ott születtek), s az is, hogy apja röviddel az után, hogy hadifogságból hazatért, meghalt. Apám önéletírásaiból soha nem hiányzott annak említése, hogy a testvéreivel együtt gyerekkorukban milyen sokat nélkülöztek.

1989-ben bekövetkezett halála után iratainak zöme hozzám került. Külföldi kiküldetéseim miatt azonban a dokumentumok feldolgozása sokáig elmaradt. Viszont időközben kapcsolatba kerültem a Jewishgen amerikai alapítvánnyal, melynek önkénteseként alkalmam nyílt a pápai zsidó felekezet anyakönyveinek indexelésére is. Ezekből nagyrészt sikerült feltárnom a felmenőket a dédszülőkhöz. Nagy reményeket fűztem ahhoz, hogy a különféle dokumentumok nyomán előbb-utóbb rábukkanok arra a kapcsolatra is, amelyre apám szívesen hivatkozott a vele készült interjúk során, jelesül, hogy családja távoli rokonságban állt a magyar személyzet egyik úttörőjével, Hirschler Ignáccal. Reményeimet táplálta az is, hogy Ignác családja kiválóan dokumentált: nem csupán nagyhírű orvos volt (többek közt Arany János és Munkácsy Mihály is a páciensei közé tartozott), de elnöke volt a pesti Izraelita Hitközségnek, és a főrendiház újjászervezésekor, 1885-ben, annak tagjává is kinevezték. Az ő családjáról valóban rengeteg dokumentum állt rendelkezésre, azonban a két család közötti kapcsolatra ezek egyike sem derített fényt.

Közben az újabb és újabb feldolgozott – nagykanizsai, veszprémi, várpalotai, stb. - anyakönyvekből szinte özönlöttek a 19. századi Hirschler adatok. A különféle forrásokból (összeírások, anyakönyvek, Öröklét, Jewishgen adatbázis, gyászjelentések, helyi újságok, stb.) viszonylag rövid idő alatt közel háromezer, a 19. sz. második felében és a 20. század első felében itt (a történelmi Magyarországon) élő Hirschler családnévű személy adatait rögzítettem. Naiv módon, és kezdő családkutatóként, még sokáig reménykedtem, hogy a megelőző nemzedékekről is hasonlóan bőséges adatokra sikerül szert tennem.

Nekibuzdulás

Nagy volt tehát az örömöm, amikor egy ifjú kutató, Jakab Réka, [Pápa város zsidó közösségének társadalom- és gazdaságtörténete](#) c. doktori disszertációjában azt olvastam: „Zsidó személy pápai előfordulására vonatkozó első adatunk 1698-ból származik. Egy Sopron városi levéltári irat tanúsága szerint *Jacob Hirschl von Pápa* ekkor pálinkát szállított a városba. Három évvel később, 1701-ben egy másik *Hirschl* nevezetű, feltehetően testvér, Isac tűnik fel, akiről megjegyezték, hogy Nagymartonból származott. ... A család pápai gazdasági tevékenysége a következő évtizedekben mind szélesebb körben bontakozott ki. ... Az 1736-ban Pápán összeírt *Hirschl* nevéek közül többen valószínűleg az ő rokonaik... Ekkor a városban már 11 zsidó családfőt írtak össze, akik háztartásaikkal együtt 73 fős közösséget alkottak. Mathias és Abraham *Hirschl* (Hussl) Esterházy I. Ferenc egy közelebről meg nem nevezett birtokáról költöztek Páparára ...” Úgy tűnt tehát, dicső felmenőim már a 18. sz. elejétől fogva jelentős szerepet játszottak Pápa gazdasági életében. Hirschl, Hirschler – nem nagy különbség! Először tisztázzuk tehát ezt a neveket, utána már csak az adatokat kell rendszerezni, sorba rakni. Gyerekjáték...

Az első buktató: a nevek

Hát igen, a nevek. Ez az a pont, ahol a zsidó családok amatőr kutatója először szembesül az előtte tornyosuló feladat kilátástalanságával. Talán nem mindenki tudja, hogy a zsidókat csak II. József 1787. július 23.-án kibocsátott zsidórendelete kötelezte állandó vezetéknev használatára. Azt megelőzően – a zsidó hagyományoknak megfelelően – az újszülöttek csak személynevet kaptak, amit az apai névvel kapcsoltak össze. A nevek ilyenformán festettek: Chajin ben Zacharias, Golde beth Abraham — Káin, Zakariás fia, Golde, Ábrahám lánya. A családnevek használata Európában 1500 körül vált általánossá, a német nyelvterületen élő zsidók 1600 körül kezdtek családneveket felvenni pl. lakóhelyük, foglalkozásuk vagy ősi nemzetségük szerint.

II. József rendeletét a Birodalom egységesítésének szándéka ihlette, no meg az, hogy az alattvalók pontosabb azonosíthatóságával az állami adminisztráció (sorozás, adózás, lakhatási engedély stb.) is könnyebbé, megbízhatóbbá váljék. A névrendeletéről és következményeiről többek közt [itt olvasható](#) érdekes írás.

Dédnagyapám – halálózási életkorából visszakövetkeztetve - 1835 körül született, az apja talán az 1810-es évek körül, ők már tehát – minden valószínűség szerint – a Hirschler családnevet viselték. Hogy a név maga hogyan keletkezett, és miért pont ezt választották eleink, erről csak találgatásaink lehetnek. A család alighanem egyike annak a sok-sok zsidó családnak, amelyeket más etnikumokkal – rácokkal, svábokkal, tótokkal, stb. – együtt a török dúlása után elnéptelenedő vidéki falvak benépesítése céljából telepítettek be a magyar arisztokrácia – többek közt az Eszterházyak, a Batthyányiak, a Pálffyok – nagybirtokaira. A tehetősebb földesurak jövedelmük növelése érdekében hagyták letelepülni a zsidókat, akik a védelem fejében adót fizettek, földeket, kisebb regálékat béreltek, és különféle kisipari és kereskedelmi tevékenységet folytattak. (A betelepülés szakaszairól és folyamatáról ld. Haraszi György „[A magyarországi zsidóság rövid története a kezdetektől a XVIII. század végéig](#)” c. tanulmányát.) Eleim feltehetően Burgenland vagy Morvaország felől érkeztek Magyarországra, míg az ő őseik a zsidók teljes szétszóródásához vezető zsidó háború (Kr. u. 66-70) utáni évszázadokban vélhetően Hispánián, a Frank Birodalmon át jutottak a Német-Római Birodalomba, majd annak utódállamaiba.

Láttuk, az 1700-as évek elején a korabeli pápai dokumentumok még Hirschl nevű emberekről írnak. Bármennyire is kézenfekvő, hogy ők a mai Hirschlerék felmenői lennének, a szakirodalom alapján ez korántsem egyértelmű. Miért a bizonytalanság? A Hirsch név (ne felejtjük el, ekkor még nincsenek családnevek!) a héber Cvi (szarvas) német fordítása. A zsidó hagyomány nagy jelentőséget tulajdonít a névnek, mert az nemcsak azonosításra szolgál, hanem szimbólum is, amely az őt viselő személlyel való szellemi kapcsolatot érzékelteti, olvasom a zsidó hagyományokról író egyik [weboldalon](#). „A Cvi egyike azon természeti eredetű neveknek, amelyek onnan származnak, hogy Jáákov és Móse az áldásokban ezeken a neveken említi a különböző törzseket.”

Élt tehát a német nyelvterületen rengeteg Hirsch nevű zsidó, akiknek a gyerekei a saját nevükön kívül az apjuk nevét is megkapták a könnyebb azonosíthatóság érdekében. Egy idő után a „ben (fia)” szót a német nyelvtan szabályaihoz illeszkedő, a névhez ragasztott „l” helyettesítette (némiképp hasonlóan ahhoz, ahogy a magyarban az „István fia Péter”-ből lett Istvánfi Péter, vagy a „Vácról való János”-ből lett Váci János). A kötelező vezetéknev bevezetésekor – ismét csak feltételezés – a Hirschl nevűek (amit a könnyebb kiejtés kedvéért gyakran Hirschelnek írtak) közül sokan az eredeti a Hirsch nevet választották, néhányan megtartották a

Hirschl (Hirschel) nevet, és voltak sokan olyanok is – köztük a felmenőim -, akik a Hirschler név mellett tették le a garast (és nem csak átvitt értelemben: a családnév bejegyzésekor illetéket kellett fizetni).

Mivel tehát a családnév felvétele lényegében esetleges volt, ma már jószerével kibogozhatatlan, hogy a sok-sok Hirsch, Hirschl és Hirschler közül ki rokon, ki nem.² Gyorsan hozzáteszem, a név-probléma korántsem egyedi: a legtöbb zsidó családnál a felvett név hasonló variációkat mutat (pl. Frank-Frankl-Frankel), de – mint a következőkben szó lesz róla – még az egyszerűbb nevek is sokféle formában jelennek meg egy-egy település asszimilációs fokától, a helyi rabbi műveltségétől, nyelvismeretétől, sőt akár hallóképességétől függően.

A második buktató: az anyakönyvek hiánya

Szomorúan bár, de be kellett látnom: ezek szerint kutatásommal a középkorig már aligha tudok visszarászolni. De még mindig nem tettem le arról, hogy legalább a Pozsony környéki Stomfáról elszármazott Hirschler Ignác családjával megtaláljam a közös ősoket. (Stomfára a zsidók 1670. évi bécsi kiűzetése után települt számos tehetős zsidó család.) Ehhez persze egyrészt Ignác, másrészt a saját családom felmenőit kellett azonosítani. Túllépve immáron a nevek fentebb vázolt zűrzavarán, nekiveselkedtem, hogy az anyakönyvek átfésülésével rátaláljak az egymáshoz illeszthető adatokra.

Minél több adat állt azonban rendelkezésemre, annál markánsabban rajzolódott ki, hogy az anyakönyvi adatok 1850 előtt egyre gyérebben mutatkoznak, az 1830-as éveket megelőzően pedig szinte csak mutatóban fordulnak elő. A magyarizatot hamar megtaláltam Frojimovics Kinga nagyszerű összeállításában a [magyarországi zsidó anyakönyvekről](#), amely 2005-ben jelent meg az MTATKKI gondozásában.

A könyv bevezető tanulmányából megtudható, hogy Magyarországon a zsidó anyakönyvezést – számos, többé-kevésbé sikertelen kísérlet után – csak 1851-ben vezették be. A szabályozott és egységes anyakönyvezést megelőző korszakban a zsidó közösségek többnyire csak ún. Mohel-könyveket vezettek, amelyekben a rabbi a körülméletés időpontját rögzítették az apa és a fiú nevének feltüntetésével. A dolog természeténél fogva az újszülött leányokról nem készült kimutatás. Voltak emellett más írásos jegyzőkönyvek is, így pl. az elhunytakat listázó Jahrzeit-könyvek, a Szent Egyeletek (Chevra Kadisa) tagjainak törzslapjait is tartalmazó ún. Pinkaszok, vagy a közösség eseményeit rögzítő hitközségi krónikák (Magyarországon az első ismert községi jegyzőkönyvet 1736-ban kezdte vezetni a gyulafehérvári hitközség egyik vezetője). Ám, mivel a diaszpórában a zsidó hitközségek egymástól gyakran nagy távolságban, önállóan tevékenykedtek, az anyakönyvezésre sem alakult ki egységes eljárási forma. Az iratok zöme ráadásul a történelem viharaiban elveszett, vagy a nem megfelelő tárolás miatt tönkrement. A meglévő dokumentumok is főleg a régebbi iratok 19. századi másolatai.

Noha Pápán – mint az előzőkből is kiderül - már a 18. század elejétől éltek zsidók, a legkorábbi anyakönyvek csak 1848-tól állnak rendelkezésre (azok is hiányosan). Az összeírások ugyan jóval régebbre nyúlnak vissza, azokban viszont csak a családfők nevei, esetleg a családtagok életkora szerepel. Lényegesen

² Levéltári dokumentumok tucatjaiban találtam adatokat 18. századi Hirschl (Hirschl, Hirschel, stb.) nevű személyekre Soprontól, Nagykanizsán, Baján, Budán, Szegeden át Miskolcig számos településen. Már az eredeti német vagy latin nyelvű dokumentumok is bizonytalanok a nevek átírásánál. Aligha tekinthetjük tehát ezeket szilárd talapzatnak a családfelelő felépítéséhez.

jobb a helyzet a felvidéki településeken, így Stomfán is, ahol az anyakönyvi bejegyzések – így a születéseké is – már az 1790-es években elkezdődnek.

Dédnagyapám felmenőinek adatait tehát még nem rögzítik anyakönyvek. S ha rögzítették volna is (és ezek az anyakönyvek nem váltak volna a viharos évszázadok martalékaivá), akkor sem kecsegtetnének sok eredménnyel. Nem csak azért, mert a régebbi könyveket még héberül vezették (mely nyelvet – nagy szomorúságomra – nem sajátítottam el), és nemcsak azért, mert a megkopott fóliánsok sokszor alig-alig olvashatók, a kézírás olykor szinte ksilabizálhatatlan. A fő probléma, hogy a bennük szereplő adatok – részben a névhasználat fentebb ismertetett bizonytalanságai miatt – hiányosak és megbízhatatlanok. Az anyakönyvek használatának problematikáját elvi fejtegetések helyett – írásomnak a Matrikula következő számában megjelenő második részében, - néhány olyan példával szeretném megvilágítani, amelyekkel a Hirschler-felmenők kutatása során szembesültem.

(Folytatás következik)

Az Andrássyak családja

Joó Csaba, Biatorbágy (csaba@cynara.hu)

Ezúttal nem a krasznahorkai és csíkszentkirályi Andrássy családról kívánok írni, mert ezt már többen megtették. Viszont minthogy minden út Rómába vezet, mostani útkeresésünk is az Andrássyaktól indul vagy oda vezethető vissza. A logika a múltból a mába induló utat preferálja. Miről is van szó? Maradjunk most egy tipikus családnál, mely apából, anyából és gyermekekből áll, vagyis fiúkból, s lányokból áll. A fiúk viszik tovább a nevet, öröklik a vagyont, a lányok - bár a családhoz tartoznak - mégis legfeljebb a stafirungot kapják, s többnyire a nevüket is vesztik. A lány már másik család ősanja lehet, génjeiben azonban megmarad a szülői háznál.

Néhány éve Betlérén jártam s a vezetésre várakozván, kezembe akadt a kastély vendégkönyve. A könyvet lapozgatván a következő beíráson akadt meg a szemem: „Köszönjük, hogy kastélyunkat ilyen szépen rendben tartják!” Érdekes a beírás, különösen ha tudjuk, hogy a kastélyt a csehszlovák állam elkobozta s a család tagjai szétszóródtak a világban! Hát akkor kik írták a bejegyzést? Bevallom, hogy nem tudom, hiszen olvashatatlan aláírás következett! Több lehetőség közül most az egyiket vázolólok.

Kezdjük a kutatást azzal az időponttal, amikor a család a királyi Magyarországra költözött! Az első kérdés, hogy kik is azok az Andrássyak? Módos erdélyi család, amely a szerencse forgandósága miatt szülőföldjéről, ahol évszázadok óta él, menekülni kényszerül. Vagyonuk Erdélyben maradt, - birtokaikat soha nem kapják vissza. Noha oklevelekkel elismerik birtokaik tulajdonjogát, a királyi oklevelek Erdély távoli vidékén semmit sem érnek. A királyi Magyarországra érve Rudolf császár örömmel fogadja őket, ám ez - mint látni fogjuk - a megélhetéshez édeskevés!

Erdélyben a családot a „szentkirályi” előnév illette meg. Az 1600-as évek elejéig Magyarországon is így hívják őket. Később - talán a megkülönböztetés érdekében - elhagyott udvarházuk helye után a „csíkszentkirályi” előnevet veszik fel, amelyet 1620 körül kiegészít - itteni váruk helyszíne után - a krasznahorkai előnév. Nevük tehát, alig ötven év után, e formában rögzül.

Kikkel is kezdődik történetünk? A szóban forgó család Andrássy Péter és felesége, Becz Zsófia, és négy gyermekük; két fiú és két lány. Mátyás és János, illetve Kata és Anna valószínűleg ekkor serdülő koruk elején voltak. Kövessük nyomon sorsukat! Az apa Andrássy Péter 1591-ben elhunyt. Történetünk itt két szálon fut, mert míg Basics Beatrix Betlér és Krasznahorka az Andrássyak világa c. könyve két leányról tud, Szluha Márton Nyitra vármegye nemes családjai c. műve háromról! A család legidősebb fia, Mátyás 1560 táján születhetett, Pálffy Annával kötött házasságából egy fiú, II. Mátyás származott. Az apa 35 évesen Mezőtúr mellett, valószínűleg kolerában meghalt. A család története ekkortól jól dokumentált. Ettől fogva a szokása szerint” helyett „y”-nal írják a nevüket, és felveszik a „krasznahorkai” előnevet.

Érdemes egy „apróságra” felhívni a figyelmet: felesége, Pálffy Anna Vöröskővárról érkezett szintén egy feltörekvő családból. A másik fiú, János sorsa a bátyjéhez hasonló, ő 1567-ben születhetett. Felesége Hegyessy Anna. Házasságukból egy leány származott, akit a források olykor Katának vagy Klárának, szerin-

tem viszont a nagyanyja után Zsófiának hívtak. Az apa itt is a török elleni harcok áldozata: 1596-ban Eger alatt szerzett sebesülésébe pár héttel később, november 17.-én hal bele. Alig hét év alatt a család felnőtt férfi tagjai mind elpusztultak, rengeteg bizonytalanságot hagyván maguk után. A lányok (mint említettem, Szluha háromról tud): a legidősebb Kata, (szerintem Anna), asszonynevén alsókékedi Kékedy Györgyné a későbbiekben még jelentős szerepet játszik a család életében. A Kékedy család rövid életű: Kékedy György tehetős ember, királyi számvevő, ő is ekkoriban emeli fel családját. Kékeden a korban már modernnek számító erődtett várkastélyt épít, amely máig fennmaradt. Egy fiáról tudunk: Péter, akinek egy lány utódja révén a vagyont és a kastélyt a Melczer- család kapja, s birtokolja 1944-ig. A másik lány – saját kutatásom szerint – Kata, Semsey Miklósné. Érdekesség, hogy a Semsey-családdal jó kétszáz év múlva ismét komaságba kerülünk, miután akkori ősanyánk, Szemere Klára, Semsey Andor nevű féltestvérünknek édesanyja.

Történetünkben térjünk vissza A. Jánoshoz, a hazájáért életét áldozó kisebbik fiúhoz. Leányát, Zsófiát, aki apja halálakor két éves lehetett, (1594-ben születhetett), -nagynénje, Pálffy Anna veszi magához, s a leány felnőtt koráig is gondoskodik róla. Édesanyjáról a továbbiakban nem tudunk semmit. Talán újra férjhez ment, vagy esetleg korán elhunyt.

Írásaimban szívesen szólok a Gondviselésről. Történetünk e pontján, a XVI. század . utolsó perceiben, az Andrassy-család felnőtt férfitagjai mind halottak; a jövőt egy energikus nagymama, Becz Zsófia és két apróság, két kis unokatestvér jelenti egy nyirkos hideg várban! Krasznahorka várában a kápolnában csodatévő Mária-kép található, amelynek eredete a múltba vész. Talán ez előtt a kép előtt imádkoztak, s bízták a Gondviselésre magukat! Segítség helyett a császár újabb követelése érkezett, fizessenek Krasznahorkáért további 10 000 Ft.-ot. Vajon hol volt a Gondviselés ekkor? A válasz csak később érkezett, nyomait ma is fel lehet ismerni, részben a helyszínen, részben a családok sorsában. A császári követelés váratlan volt, s igazságtalan, ám fizetni kellett, mert már más is bejelentkezett a Bebek-család egykori váráért! A családot a sógor, Kékedy György, 9000 Ft-os kölcsöne segítette ki, melyért cserében három évre Dernőt kapta zálogba.

Időközben a leány, Zsófia, felcseperedett, s szigeti Vass Gáborné lett belőle. Házasságukból két gyermek, Erzsébet és Márton született. Andrassy Zsófia második férje, vajai Ibrányi Mihály. Történetünk szempontjából most Vass Erzsébet szálán megy tovább a történet. Első férje, Kende Mihály akit - talán nem illetlenség ilyet állítani – Erzsébet szerencséjére hamar elveszített. Második férje, Sulyok György, katonaember az ősi Sulyok családból, mely család korábban pécsi püspököt is adott. Házasságukból két lány (Andrassy Péter ükunokái), Zsófia és Kata születik. Ismét Zsófia vonalán megy a történet, aki előbb Mező Mártonné, majd Farnossy Lászlóné lesz. Ismét két gyermek, Krisztina és Imre születik. Imre, Rákóczi hadnagya, fiatalon hal meg tífuszban. Krisztina Hunyady Istvánhoz megy feleségül. Ekkortól a történet - szinte a mába érően - a vajdahunyadi Hunyady-család története lesz! (Nyolc Hunyady generáció követi egymást, majd a történet ismét leányágon tart a jövőbe.)

A Csíkszentkirályról menekülő székely Andrassy család így talál utat a XXI. század kihívásai felé. A bevezetésben említettem a betléri Emlékkönyv beírását. Tudomásom szerint nem ennek a családnak a tagjai írtak be, ami azt jelenti, több hasonló történet is lehet!

Felhasznált források

Basics Beatrix: *Betlér és Krasznahorka - Az Andrássyak világa*, Rubicon-Ház Bt., Budapest, 2005, ISBN: 978 9638 6721 24

Szluha Márton: *Bács-Bodrog, Csanád, Liptó, Nyitra, Udvarhely és Vas vármegyék nemes családjai*, Heraldika Kiadó, Arcanum CD-ROM, Budapest, 2005, ISBN: 963 7374 14 0

Családi levéltár

A Magyar Családtörténet-kutató Egyesület**2016. évi közgyűlése****Időpont:** 2016.05.21.**Helyszín:** Patrona Hungariae Gimnázium díszterme

1092 Budapest, Knézich u. 133

BESZÁMOLÓ

Közgyűlésünket 2016. május 21-én 9:30 – 12:20 óra között az előző évekhez hasonlóan a Patrona Hungariae Gimnázium dísztermében tartottuk meg. *A közgyűlés ünnepélyességét fokozta, hogy időpontja egybe esett a MACSE 2011. évi alapításának 5. évfordulójával.*

A regisztráció során kiderült, hogy 9:30-ra a tagságnak kevesebb, mint a fele (38 fő) jelent meg, tehát a közgyűlés határozatképtelennek bizonyult. Ekkor elnökünk, *Dr. Kollega Tarsoly István* a szabályoknak megfelelően, 10:00 órára meghirdette a megismételt közgyűlést változatlan helyszínre és változatlan napirenddel.

10:00-re 53 fő rendes tag regisztrált, és a Közgyűlés a szabályok szerint már a jelenlevők számától függetlenül határozatképes volt. Ezt követően elnökünk javaslatára, nyílt szavazással került megválasztásra a Közgyűlés levezető elnökének *Hunyady László*, jegyzőkönyvvezetőnek *Dr. Várkonyi Tibor*, jegyzőkönyv hitelesítőnek *Németh Julianna és Janurik Zsuzsanna*.

A levezető elnök megnyitotta az ülést, és tájékoztatta a jelenlévőket a napirendi pontokról. Előadta a közgyűlés összehívásának az okát, majd bővíteni javasolta a napirendi pontokat azzal, hogy az Egyebek napirendi pont előtt 6. és 7. pontban tárgyalja a közgyűlés a tiszteletbeli tagokra vonatkozó javaslattételt és az állami anyakönyvek kutathatóságának témáját. Az elnök nyílt szavazásra bocsátotta az új napirendi pontokat az alábbiak szerint:

1. *Elnöki beszámoló a 2015. évi időszakról: dr. Kollega Tarsoly István elnök*
2. *A MACSE 2015. évi pénzgazdálkodásról készült beszámoló: Gelei Judit kincstárnok*
3. *Az Ellenőrző Bizottság jelentése a MACSE 2015. évi működéséről: dr. Balás István az Ellenőrző Bizottság elnöke*
4. *Témafelelősök beszámoló*
5. *Tiszteletbeli tagság adományozása*
6. *Állami anyakönyvek kutathatóságának kérdései*
7. *Egyebek*

A jelenlevők a fenti napirendi javaslatot nyílt szavazással 51 fő igen, 1 fő nem és 1 fő tartózkodása mellett elfogadták. A közben érkezettekkel együtt a regisztráció szerint a megjelent tagok száma 55 főre nőtt.

1. napirendi pont: *Elnöki beszámoló a 2015. évi időszakról: dr. Kollega Tarsoly István elnök*

Az elnök elmondta, hogy az egyesület a vonatkozó jogszabályoknak megfelelően és az alapszabályban megfogalmazott céljainak elérése érdekében tevékenykedett 2015. évben. Pénzügyileg megerősödött az egyesület, ennek révén biztosítva látszik a működésünk; az adatbázisunk az interneten folyamatosan elérhető. A 11 tagú elnökség operatív és hatékony munkát végzett.

Az elnökség tagjai a következők voltak:

Kollega Tarsoly István elnök, Hatvany Csaba elnökhelyettes, Várkonyi Tibor főtitkár, Gelei Judit kincstárnok, valamint a 7 titkár (Kónya Zsuzsanna, Szigetiné Zékány Ilona, Beszeda László, Hirschler András, Lengyel Sándor, Németh József, Papcsik Béla).

A továbbiakban beszámolt arról, hogy:

- a tagság létszáma továbbra is rendkívül dinamikusán nő;
- jól halad a legfontosabb projekt az anyakönyvek indexelése;
- megállapodást írtunk alá a Nemzeti Portrétárral, amelynek révén a XI. Bartók Béla út 21. szám alatt megnyílt a közösségi helyünk;
- megállapodást kötöttünk a Budapest Főváros Levéltárával a hiányzó anyakönyvekre.

A Nemzeti Együttműködési Alaptól 2015-ben 1 millió forintot kapott az egyesület működési költségre; pályázatot nyújtott be az egyesület 2016-ban is a Nemzeti Együttműködési Alapnál, ahol 300.000 forintot ítélték meg. 2015-ben kezdődött és ez évben valósult meg a Nemzeti Művelődési Intézet támogatása. Az intézet által irányított Kulturális Közfoglalkoztatási Program keretében Kovács Ildikó kulturális közfoglalkoztatottként 2017. márciusig a BB 21-ben teljesíti a feladatát.

A Közgyűlés nyílt szavazással egyhangúlag elfogadja az elnöki beszámolót.

2. napirendi pont: *A MACSE 2015. évi pénzgazdálkodásról készült beszámoló: Gelei Judit kincstárnok*

Beszámolt a taglétszám változásáról; a tagdíj és tagi támogatás bevételeinek alakulásáról; az indexelők részére biztosított tagdíjcsökkentés mértékéről.

A Közgyűlés nyílt szavazással egyhangúlag elfogadja a pénzgazdálkodásról szóló beszámolót.

3. napirendi pont: *Az Ellenőrző Bizottság jelentése a MACSE 2015. évi működéséről: dr. Balás István az Ellenőrző Bizottság elnöke*

Az ellenőrző Bizottság megállapította, hogy az egyesület az alapszabálynak megfelelően működik, és az Egyesület működése során jogszabálysértés nem történt.

A Közgyűlés nyílt szavazással egyhangúlag elfogadja az Ellenőrző Bizottság jelentését.

4. napirendi pont: *Témafelelősök beszámolója*

Dr. Hatvany Béla Csaba beszámolóját Solymosi Tamás ismertette a beszámoló egyidejű kivetítése mellett a különböző adatbázisokról;

Ezt követően Beszeda László ismertette Németh Józsefnek az "Év kutatóhelye projekt" témafelelősének" a beszámolóját, melyből kiderült, hogy a továbbiakban a MACSE három díjat fog adományozni (belföldi,

határon túli és internetes adatbázis alapú kutatóhelyek), és a jelölés módja is változni fog.

5. napirendi pont: *Tiszteletbeli tagság adományozása*

A tagság meghallgatta az elnökség által tiszteletbeli tagsági cím adományozására jelölt személyek listáját:

Sztrányai Ildikó, aki az egyesület alapítása óta fáradhatatlanul dolgozik az egyesület honlapjáért,

Kocs János, aki elévülhetetlen érdemeket szerzett az erdélyi egyházi anyakönyvek megmentése terén,

Eötvös György, számos alkalommal az egyesület alapítása óta önzetlen támogatásával segítette az egyesület működését.

A Közgyűlés nyílt szavazással egyhangúlag elfogadta a tiszteletbeli tagságra javasolt valamennyi személy tiszteletbeli tagságát.

6. napirendi pont: *Állami anyakönyvek kutathatóságának kérdései*

Ari Ilona az adatvédelmi és anyakönyvi szabályok anomáliáira, problémáira és a családkutatók által tapasztalt nehézségekre alapozva javasolta, hogy amennyiben erre mód van, a MACSE tegyen lépéseket a helyzet javítására, és javasolta, hogy a közgyűlés hozzon létre egy bizottságot erre a célra.

Dr. Balás István kiemelte, hogy mivel jogértelmezésről van szó, a pereskedés kétélű fegyver, melyet nem javasolt használni, különös tekintettel arra, hogy a képviselők az országgyűlésben akár rosszabb feltételeket tartalmazó törvényjavaslatokat is előterjeszhetnek.

7. napirendi pont: *Egyebek*

Török Zoltán gimnazistának átadta a vezetőség azt az oklevelet, amit a fiatal kutató tartalmas munkájának értékeléseként odaítélt.

Ezt követően néhány egyéni kérdés és megjegyzés hangzott el, majd egyéb megvitandó kérdés nem lévén, 12.20 órakor a levezető elnök bezárta a Közgyűlést.

A beszámolót a Közgyűlés hivatalos jegyzőkönyve alapján Lévy Béla állította össze.

A közgyűlés archív felvételei:

<http://www.livesite.hu/hu/esemeny/329/archivum/>

Szerzőink figyelmébe

A szerkesztőség családtörténeti tárgyú cikkeket, könyvismertetések, illetve az egyesület életével és szakmai rendezvényekkel kapcsolatos beszámolókat vár az egyesület tagságától és az érdeklődő olvasóközönségtől egyaránt.

Kérjük, hogy:

- a lehető legjobban ellenőrizték állításait, szakirodalmi, levéltári hivatkozással, példával támasszák alá; arról írjanak, amit jól ismernek.
- a cikkeknek a hiánytalan, végleges, „nyomdakész” változatát adják le, leadás után nincs már mód a változtatásra!
- az átírásokhoz az eredeti irat olvasható minőségű (de nem több MB-os terjedelmű) fényképét a lektorok számára mellékeljük, még akkor is, ha nem lesznek a cikkbe beillesztve.
- a cikkbe beillesztésre kerülő képek lehetőleg legyenek jó felbontásúak, de egyenként ne haladják meg az 500 kB-ot.
- a cikkbe beillesztésre kerülő képek helyét és az esetleges képaláírást adják meg a szövegben, a képeket ne illesszék be a cikkbe, hanem küldjék mellékletben.
- ügyeljenek a helyes gépelésre, futtassanak helyesírás-ellenőrzést leadás előtt.
- ügyeljenek az iratátírás, forrásközlés pontosságára.
- az évszázadokat arab számmal, a dátumokat a következő formában tüntessék fel: „1632. július 23.” („1632.07.23.” és hasonló formátumok kerülendők!) Lábjegyzetben az „1632. júl. 23.” is megfelelő.
- a felhasznált műveket és levéltári anyagot lábjegyzet formájában hivatkozzák, külön irodalomjegyzéket nem szükséges készíteni.
- idézeteknél mindig adják meg a forrást.
- a felhasznált szakirodalmat/iratokat egységesen a következő szabványos formában adják meg:

Könyv:

Kovács István: A könyv. Bp., 2000. 50-55.

További hivatkozások esetén: *Kovács I.*: i. m. 62-64.

Ugyanarra a műre történő egymást követő hivatkozások esetén: Uo. 75-77.

Folyóiratcikk:

(3 vagy több szerző: et al., annál kevesebb: név szerint):

Darvas A., Kiss I., Jónás Á.: A folyóiratcikk címe. In: *Élet és Irodalom* 1.(2005.) 10-13.

Elektronikus:

Mint folyóiratcikk, és a részletes hivatkozásban fel kell tüntetni az URL-t és lehetőleg a letöltés dátumát:

Darvas A.: A folyóiratcikk címe. Élet és Irodalom Online (2005. június 12.).

<http://www.es.hu/pd/display.asp?channel=PUBLICISZTIKA0637> (Letöltés dátuma: 2006. aug. 20.)

Levéltári irat:

Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára (továbbiakban: MNL OL) P 2018 Tomcsányi (Tomcsini) család vásárosnaményi levéltára, 1. cs. 1. tétel Tomcsányi család évrendezett iratai, 1603.

Magyar Nemzeti Levéltár Pest Megyei Levéltára (továbbiakban: MNL PML) IV. 3. c/2. Pest-Pilis-Solt vármege nemesi közgyűlésének iratai, köz- és kisgyűlési iratok, nemességi iratok (acta nobilitaria) 1792. fasc. 2. nr. 1988.

A szerkesztőség fenntartja magának a jogot, hogy válogasson a beadott cikkek közül, későbbi számra halasztja megjelentetésüket, a terjedelmesebb írásokat több részre bontva közölje le. A szakirodalmi összefoglalásokkal szemben előnyben részesülnek a primér források felhasználásával készült, egyéni kutatómunkán alapuló cikkek.

Nem megfelelő színvonalú, a családfa-kutatáshoz vagy az egyesület tevékenységéhez nem kapcsolódó, korábban máshol már megjelent írásokat a szerkesztőség nem fogad el közlésre.

A cikkeket MS Word formátumban a matrikula@macse.org címre várjuk.

Köszönjük leendő szerzőink munkáját, fáradozását!

A szerkesztőség

Év kutatóhelye 2015

MACSE

H-1022 Budapest
Budafoki út 10/A. II/3/a.

E-mail: macse@macse.hu

Adószám: 18213056-1-41

KSH: 18213056-6499-529-01

Egyesületi tisztségviselők

Dr. Kollega Tarsoly István
elnök

Dr. Hatvany Béla Csaba
elnökhelyettes

Dr. Várkonyi Tibor
főtitkár

Beszeda László
titkár

Hirschler András
titkár

Kónya Zsuzsanna
titkár

Lengyel Sándor
titkár

Németh József
titkár

Papcsik Béla
titkár

Szigetiné Zékány Ilona
titkár

Gelei Judit
kincstárnok

Dr. Balás István
az ellenőrző bizottság tagja

Gonda István
az ellenőrző bizottság tagja

Laurinyecz Pál
az ellenőrző bizottság tagja

Látogassa meg web-
helyünket:

<http://www.macse.hu>

7. tábla.

Aba nemzetség:

Omode nádor
1299

Gagy László
1382

Chyrke
1373

Báthori
1555

Vendéghi
1820